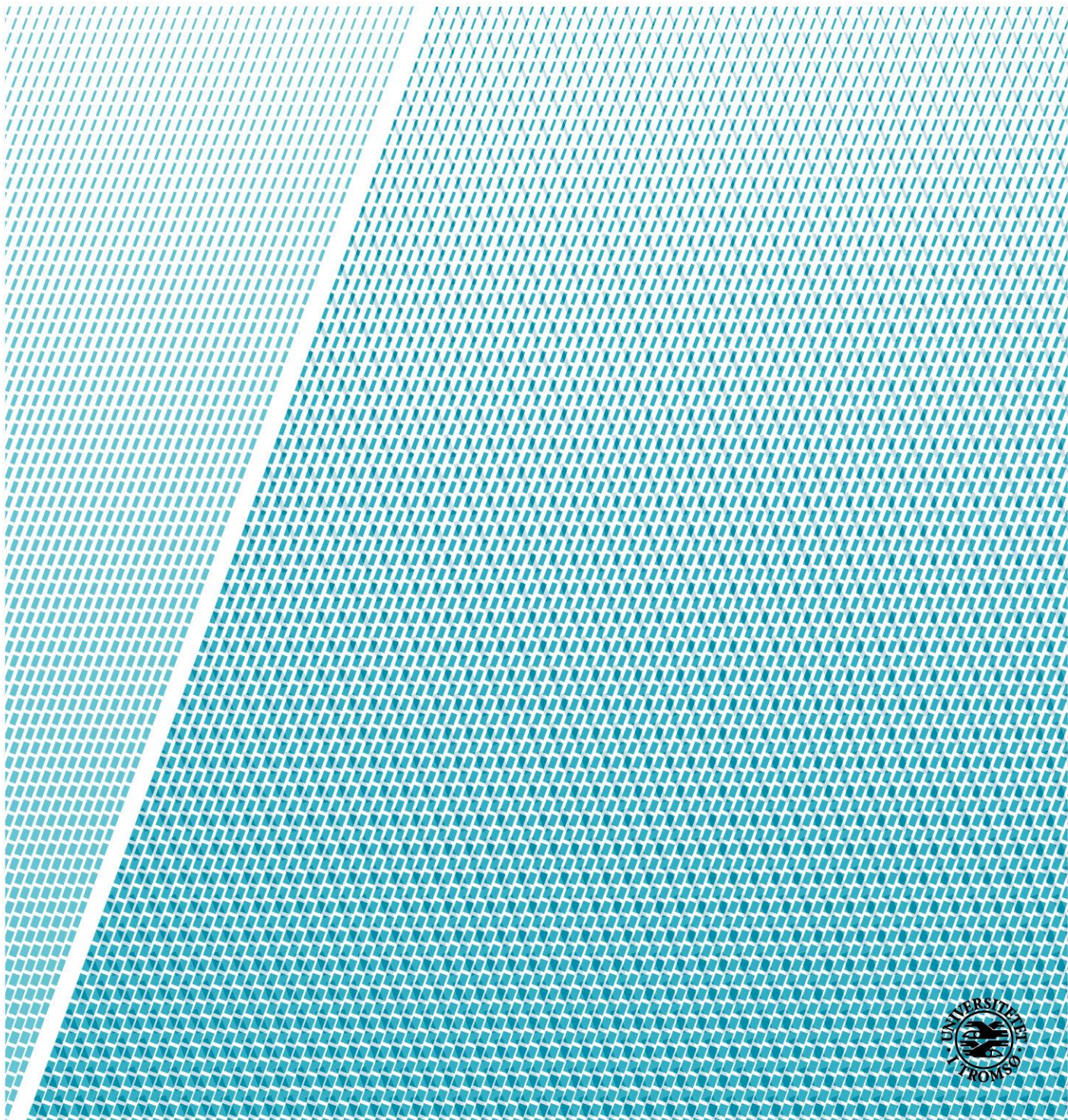

Uavhengighetsprinsippet for advokater

Utredning og vurdering av gjeldende rett

Sandie Kristoffersen

Masteroppgave i rettsvitenskap Januar 2017

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Tema og problemstilling.....	1
1.2	Bakgrunn og aktualitet	1
1.3	Avgrensning	4
1.4	Metode og rettskildesituasjon.....	4
1.5	Fremstillingen videre.....	6
2	Uavhengighetsprinsippets rettslige forankring.....	6
2.1	Uavhengighetsprinsippet i norsk rett.....	6
2.2	Internasjonale retningslinjer om uavhengighet.....	7
3	Hensynene bak kravet om uavhengighet	8
3.1	Hensynet til klienten.....	8
3.2	Hensynet til advokaten selv.....	9
3.3	Hensynet til motpart og andre parter	10
3.4	Hensynet til en forsvarlig og tillitsvekkende prosess	11
4	De ulike sidene ved uavhengighetsprinsippet.....	12
4.1	Oversikt	12
4.2	Uavhengighet i forhold til klient	12
4.2.1	Personlig tilknytning til klient	12
4.2.2	Advokatens vern mot å bli identifisert med klienten.....	13
4.2.3	Økonomisk uavhengighet av klient	14
4.2.4	Problemstilling: Advokaten som styremedlem.....	15
4.2.5	Problemstilling: Store klienter.....	16
4.3	Uavhengighet i forhold til økonomiske interesser.....	19
4.3.1	Personlige økonomiske interesser	19
4.3.2	Økonomisk uavhengighet ved utførelsen av det enkelte oppdrag	20
4.3.3	Salær og prosjektrisiko	22
4.3.4	Problemstilling: Resultatbasert salær – «no cure, no pay».....	24
4.4	Uavhengighet i forhold til motparter og andre parter.....	28
4.4.1	Personlig tilknytning til motpart.....	28
4.4.2	Dobbeltrepresentasjon, klientkollisjon og oppdrag mot tidligere klient	30
4.4.3	Organisering av virksomhet	33
4.4.4	Problemstilling: Rettshjelpsforsikringer og uavhengighet	36
4.5	Faglig uavhengighet i råd og handlinger	39

4.5.1	Press utenfra	39
4.5.2	Påvirkning fra kollega	39
4.5.3	Instruksjonsforbudet for arbeidsgiver.....	40
5	Er uavhengighetsprinsippet godt nok ivaretatt gjennom gjeldende rett?.....	41
5.1	Den rettslige reguleringen av uavhengighetsprinsippet.....	41
5.2	Tilsyns- og disiplinærsystemet	43
5.3	Sanksjonsmulighetene og sanksjonsbruken ved brudd	46
5.4	Fokus og bevissthet på uavhengighetsproblematikk i advokatbransjen.....	48

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Tema for denne avhandlingen er uavhengighetsprinsippet for advokater.

Uavhengighetsprinsippet er et yrkesetisk prinsipp, som innebærer at advokaten skal være upåvirket av uvedkommende interesser i sitt oppdrag som rådgiver og talsmann for sin klient.

Det foreligger ingen legaldefinisjon av uavhengighetsprinsippet, men det er nedfelt som et overordnet prinsipp i forskrift av 20. desember 1996 nr. 1161 til domstolloven kapittel 11 (**Advokatforskriften**) i kapittel 12 om regler for god advokatskikk (**RGA**) punkt 1.2 annet ledd. Av denne bestemmelsen fremgår det at advokaten, innenfor lovens ramme og etter beste evne, plikter å ivareta sine klienters interesser, uten tanke på personlig fordel eller risiko, politisk oppfatning, rase, religion eller utenforliggende hensyn.

Hovedbestemmelsen om uavhengighet er nedfelt som punkt 2.1 i RGA, hvor det slås fast at det er nødvendig at advokaten er uavhengig, slik at hans råd og handlinger ikke påvirkes av uvedkommende hensyn. Videre angis begrunnelsen for uavhengighetsprinsippet, som ifølge bestemmelsen er at uavhengighet er nødvendig for at advokaten skal kunne leve opp til de forpliktelser han som advokat påtar seg. De grunnleggende forpliktelser som en advokat har, er beskrevet i pkt.1.2. Som fremste oppgave har en advokat å fremme rett og hindre urett, og videre skal han blant annet være både rådgiver og talsmann for sin klient.

RGA punkt 2.1 utpensler visse forholdsregler advokaten må ta for å sikre sin uavhengige stilling, og situasjoner som kan true hans uavhengighet. Utover dette er uavhengighetsprinsippet bakgrunn også for reglene om interessekonflikter og salærberegning i RGA. Uavhengighetsprinsippet er i tillegg hensynet bak blant annet reglene om organisering av virksomhet etter Lov om domstolene av 13. august 1915 nr. 5 (domstolloven, heretter dl.)

Med denne fremstillingen søkes det å gjøre rede for innholdet i uavhengighetsprinsippet, samt vurdere i hvilken grad prinsippet ivaretas og håndheves gjennom dagens regelverk og tilsyns- og disiplinærsystemet.

1.2 Bakgrunn og aktualitet

Utviklingen av en stødig juristprofesjon har bidratt til å bygge rettstaten Norge, og advokater har i den norske rettskulturen en viktig samfunnsoppgave som blant annet går ut på å ivareta

rettssikkerheten til enkeltmennesker. Advokaten har, jf. RGA punkt 1.2 som sin fremste oppgave å fremme rett og hindre urett. Det er dermed nødvendig for å fyllestgjøre denne oppgaven, at advokater som yrkesgruppe er underlagt strenge etiske retningslinjer, og utøver sin profesjon i samsvar med disse. Ikke minst er det viktig at det finnes et system som sikrer at de etiske retningslinjer blir fulgt, blant annet gjennom at det finnes sanksjonsmuligheter ved brudd på disse.

Videre har advokater en kompetanse innen rettshjelp som de aller fleste av oss får bruk for i løpet av livet, og de har dessuten monopol på å utøve den. Det er derfor viktig at folk har tillitt til advokatene, og at advokatene ikke misbruker denne tilliten. Advokaters uavhengighet er et av de viktigste etiske prinsipper, da det er en nødvendig forutsetning for at man skal kunne ha tillit til dem.

Som følge av folks mistillit til advokatene på 1500-tallet og utover, vokste det frem et behov for å regulere deres virksomhet. Dette skjedde for første gang i Norge med Rettspleieforordninga II av 1735. Her fremgikk blant annet at advokater ikke med vitende vilje skulle prosedere på noe de visste var galt, benytte seg av falske bevis, dra ut saken i tid, hindre forlik, eller kreve for høye salær.¹

I siste halvdel av 1800-tallet organiserte advokatene seg i lokale sakførerforeninger, og i 1908 ble Den Norske Sagførerforening, som i dag er Den Norske Advokatforening, stiftet. Denne foreningen bidro blant annet til å løse tvister mellom advokater, og utformet yrkesinterne regler for kollegial opptreden og god advokatskikk.²

De siste to tiårene har etikk i næringslivet generelt fått en del oppmerksomhet i media, hvor næringslivsledere og andre samfunnsstopper har blitt kritisert for å være grådige og sette egne økonomiske interesser foran interessene til dem de er satt til å tjene.³ I den senere tid har det gjennom media også blitt skapt et bilde av forretningsadvokater som del av denne «grådighetskulturen», hvor deres fokus på inntjening og eget overskudd kommer i konflikt med evnen til å sette klientens interesser foran egne.⁴

¹ Sunde s. 213

² NOU 2015:3 s. 33

³ Sogn s. 171

⁴ Sogn s. 171 og 172

Det har også utviklet seg andre utfordringer som gjør at uavhengighetsprinsippet bør hegnes om.

Samfunnet har i økende grad blitt rettsliggjort, ved at sosiale og kulturelle problemer formuleres som rettskrav. På samme tid har det funnet sted en enorm teknologisk utvikling, og en internasjonalisering av retten, som gir behov for stadig nye regelverk. Dette har sin naturlige følge i at det rettssøkende publikum blir stadig større, og stadig mer uensartet. Flere samfunnsområder reguleres av kompliserte rettsregler, som hvermannsen ikke har forutsetninger for selv å tolke. Disse faktorene i samfunnsutviklingen bidrar til å skape økt behov for advokaters kompetanse, og dermed økt behov for å trygge den nødvendige tillitt til dem, hvorunder deres uavhengige stilling er et viktig premiss.

Videre har måten advokatvirksomhet organiseres på, gjennomgått store forandringer. For det første har det vært en fremvekst av større advokatfirma, som i stor grad retter sin virksomhet mot profesjonelle aktører i næringslivet. Disse aktørene er kapitalsterke, og problemer tilknyttet uavhengighet kan lett komme på spissen dersom ett av disse selskapene som klient genererer store deler av advokatfirmaets inntekter. Dette fordi advokaten, eller advokatselskapet, kan bli avhengig av denne klienten for å opprettholde en høy omsetning, og dermed kanskje være tilbøyelig til å tøye etiske grenser, og la klienten diktere utførelsen av oppdrag slik at det går på akkord med advokatens uavhengighet. For det andre har det skjedd mange teknologiske nyvinninger som gjør at klienter forventer høyere effektivitet og økt tilgjengelighet. Dette kan fort tenkes å kunne gå på akkord med etiske standarder, ved at advokater fristes til å ta uetiske snarveier for å tekkes sin klient. Det økte faktureringspresset som påligger advokater og fullmektiger i større firma, kan videre bidra til at de gjør seg økonomisk avhengige av visse klienter, eller sette sine egne økonomiske interesser foran klientens interesser ved å trenere saker for å kunne trykke flere timer. Disse, og andre problemstillinger hvor advokatens uavhengighet settes på prøve, vil bli behandlet i avhandlingens hoveddel, under avsnitt 4.

Uavhengighetsprinsippet er for øvrig særlig dagsaktuelt, da det foreligger et ferskt utkast til ny advokatlov, hvor blant annet uavhengighetsprinsippet er foreslått lovfestet. Regjeringen oppnevnte ved kongelig resolusjon 11. januar 2013 et utvalg for å gjennomgå dagens regelverk for advokater og andre som yter rettshjelp, og foreslå revideringer av regelverket. Utvalget skulle blant annet gjennomgå og vurdere hensynene bak prinsippet om advokaters uavhengighet, og på bakgrunn av dette vurdere om dagens regelverk i tilstrekkelig grad sikrer

advokatenes uavhengige stilling i samfunnet.⁵ At uavhengighetsprinsippet er viet stor oppmerksomhet i utredningen, fremhever dets aktualitet, og understreker viktigheten av det. Forslaget til lovfesting av prinsippet, gir videre rom for å utforske formuleringen av dette og drøfte følgene av en lovfesting.

1.3 Avgrensning

Temaet for avhandlingen hører ikke inn under et bestemt rettsområde, men ligger til grunn for advokaters virksomhet innenfor alle rettsområder. Uavhengighetsprinsippet er et yrkesetisk prinsipp som gjelder for advokater. Avhandlingens tema er følgelig forankret i profesjonsetikk, som omhandler normer for riktig og god yrkesutøvelse.

Hensikten med avhandlingen er å bruke bestemmelsene om uavhengighet for å belyse innholdet i uavhengighetsprinsippet som sådan. Innholdet i de enkelte bestemmelsene søkes dermed kartlagt i den grad det er nødvendig for å oppnå denne hensikten.

Reglene om uavhengighet i RGA tar sikte på å ivareta den enkelte advokat- og advokatfirmas uavhengighet i sitt oppdrag for klienten. Uavhengighetsprinsippet har imidlertid også en side opp mot det overordnede behovet for en advokatstand som er uavhengig av staten.

Hovedfokuset i denne avhandlingen vil være kravet til den enkelte advokats uavhengighet etter bestemmelsene i RGA, men det vil ved enkelte anledninger også ses hen til behovet for en uavhengig advokatstand som sådan.

1.4 Metode og rettskildesituasjon

Avhandlingen tar først og fremst sikte på å redegjøre for gjeldende rett, men også vurdere om uavhengighetsprinsippet er godt nok ivaretatt gjennom denne gjeldende rett. Avhandlingen vil dermed være rettsdogmatisk, med et rettspolitisk –og sosiologisk tilsnitt.

Da uavhengighetsprinsippet er nedfelt som et generelt prinsipp, uten en klar legaldefinisjon, må man se hen til de ulike bestemmelsene om uavhengighet i RGA for å klarlegge innholdet i prinsippet. De ulike bestemmelsene i RGA gir veiledning, men er ikke uttømmende.

Rammene for prinsippet må dermed søkes klarlagt også gjennom andre rettskilder.

Rettskildebildet på dette området er imidlertid utfordrende;

⁵ NOU 2015:3 s. 16

For det første, er bestemmelsene som gjelder advokaters uavhengighet er stort sett hjemlet i forskrift. Forarbeidene til forskrifter har ofte lav rettskildemessig verdi. Dette fordi det foreligger begrenset med offentlig tilgjengelige forarbeider. Det er dermed vanskeligere å klarlegge lovgivers vilje dersom det er tvil om tolkningen av en bestemmelse. For reglene om god advokatskikk er det stort sett Advokatforeningens kommentarer til de enkelte bestemmelsene som gir veiledning. Disse er ikke like omfangsrike som vanlige lovforarbeider gjerne er, men er for øvrig jevnt over grundige. Merknadene inneholder også en del henvisninger til andre kilder, som for eksempel praksis fra Disiplinærnemnden og disiplinærutvalgene. For de aktuelle bestemmelsene i domstoloven som er ment å ivareta uavhengighetsprinsippet, er forarbeidene til god hjelp for å kartlegge innhold og bakgrunn.

For det andre, er det ikke de ordinære domstoler som behandler saker om brudd på uavhengighetsprinsippet, men et tilsyns- og disiplinærsystem med en noe komplisert struktur, bestående av Advokatforeningens regionale disiplinærvalg, Disiplinærnemnden, Tilsynsrådet for advokatvirksomhet og Advokatbevillingsnemnden. Det er stor grad av overlappende kompetanse mellom tilsyns- og disiplinærorganene, og systemet har generelt sett en tungrodd struktur. Sanksjonsmulighetene for de ulike organene er videre delvis overlappende, og delvis ulike, og det foreligger ikke klare retningslinjer for sanksjonsbruken. Det er med dette ikke lett å vite hvilken tyngde avgjørelsene fra de respektive organene skal tillegges i forhold til hverandre, eller å finne et mønster i bruken av sanksjoner.

Videre er det en forutsetning for å kunne bruke avgjørelser som et mønster, at man har mulighet til å skaffe seg kjennskap til dem.⁶ Langt ifra alle avgjørelser fra disiplinærorganene offentliggjøres. I tillegg er kvaliteten av disse varierende, og langt ifra like gjennomarbeidede som domstolspraksis. I flere avgjørelser mangler også opplysning om hvilken sanksjonsform som blir benyttet når det konkluderes med brudd på uavhengighetsbestemmelsene.⁷ Det er på bakgrunn av dette vanskelig å danne seg et konsistent bilde av rammene for uavhengighetsprinsippet som trekkes gjennom praksis fra disse organene, samt å vurdere om anvendte sanksjonsformer fremstår som tilfredsstillende.

Til slutt er det, ettersom det er utarbeidet et nytt lovutkast for advokatvirksomhet, hvor uavhengighetsprinsippet vies stort fokus, dessuten naturlig å se hen til dette lovutkastet, og

⁶ Eckhoff s. 155

⁷ Se bl.a. ADA-2013-7, ADA-2007-43, ADA-2007-18

vurdere i hvilken grad uavhengighetsprinsippet ivaretas her, selv om det per i dag ikke er å anse som gjeldende rett.

1.5 Fremstillingen videre

Det vil innledningsvis kort redegjøres for den rettslige forankringen til uavhengighetsprinsippet i norsk rett, for å skaffe oversikt over reglene som finnes på området. Dette fulgt av et henblikk på internasjonale retningslinjer om uavhengighet, for å belyse uavhengighetsprinsippet universelle forankring og karakter. Videre redegjøres det for hensynene bak prinsippet, for å slå fast hvorfor det er viktig. I avhandlingens hoveddel presenteres de ulike sidene ved uavhengighetsprinsippet, hvorunder særskilte problemstillinger i tilknytning til disse redegjøres for. Avslutningsvis gjøres en vurdering av hvorvidt uavhengighetsprinsippet er godt nok ivaretatt gjennom gjeldende rett.

2 Uavhengighetsprinsippet rettslige forankring

2.1 Uavhengighetsprinsippet i norsk rett

Domstolloven § 224 slår fast at advokatvirksomhet skal utøves i samsvar med god advokatskikk. Videre presiseres det at det hører til kravet om god advokatskikk blant annet at advokatvirksomhet skal utøves grundig, samvittighetsfullt og i overensstemmelse med hva berettigede hensyn til klientenes tarv tilsier, og at oppdrag skal utføres tilstrekkelig hurtig.

Ordlyden «blant annet» viser at oppramsingen av hva som hører til kravet om god advokatskikk ikke er uttømmende. Dette fremgår også av bestemmelsens annet ledd, som slår fast at Den Norske Advokatforening kan utarbeide nærmere regler for hva som skal anses som god advokatskikk.

Videre sier dl. § 224 annet ledd at reglene om god advokatskikk kan stadfestes av Kongen, og i så fall har virkning som forskrift. Dl. § 224 er med dette hjemmelen for RGA, hvor uavhengighetsprinsippet med tilhørende bestemmelser er nedfelt.

Uavhengighetsprinsippet er også bakgrunn for reglene om organisering av advokatvirksomhet i dl. kapittel 11, og instruksjonsforbudet i dl. § 232 første ledd er et konkret utslag av uavhengighetsprinsippet.

Hovedbestemmelsen om advokaters uavhengighet, samt andre bestemmelser som er ment å ivareta uavhengighetsprinsippet, fremgår av RGA. Reglene er utarbeidet av

Advokatforeningen, og er ved kongelig resolusjon tatt inn i advokatforskriften som kapittel 12, gjeldende for alle advokater med virke i Norge.

2.2 Internasjonale retningslinjer om uavhengighet

Det følger av RGA punkt 6.1 at en norsk advokat som driver advokatvirksomhet over landegrensene innenfor EØS-området, er bundet av CCBE Code of Conduct.

CCBE er rådet for advokatorganisasjoner i Europa, hvor også Den Norske Advokatforening er medlem. «Code of conduct» er det advokatetiske regelverk utarbeidet av CCBE, med særlig formål om å redusere de problemer som oppstår som en følge av "dobbel deontologi", altså at en EU-advokat, som praktiserer i et fremmed EU-land er pliktig å respektere både sitt hjemlands og sitt vertslands regler for god advokatskikk.⁸

Ved advokatvirksomhet innenfor våre landegrenser, er dette regelverket altså ikke bindende, men våre regler for god advokatskikk er bygd opp etter mønster av CCBEs «Code of Conduct». Uavhengighetsprinsippet er i CCBEs etiske regler fremhevet som et grunnleggende krav til advokater.⁹ Heller ikke «Code of conduct» inneholder en legaldefinisjon av uavhengighetsprinsippet, og trekker dermed ikke klarere rammer for hva som ligger i prinsippet, enn hva våre egne regler gjør.

Videre har FN utarbeidet prinsipper for advokatrollen i «Basic Principles on the Role of Lawyers». Denne er ikke folkerettslig bindende, men fungerer som retningslinjer for medlemsstatene. Under overskriften Duties and responsibilities i punkt 14 av «Basic Principles on the Role of Lawyers», fremgår at «Lawyers...shall at all times act freely...in accordance with the law and recognized standards and ethics of the legal profession». Noen nærmere beskrivelse av hva som ligger i kravet om å «act freely», gis ikke.

Utvalget bak det nye advokatlovforslaget mener i sin utredning at det er grunn til å legge vekt på «Basic Principles» i sitt utkast til ny advokatlov, og da særlig på den sterke betoningen av

⁸ Charter om grunnprinsipper for advokatvirksomhet i Europa og regler om god advokatskikk for europeiske advokater punkt 1.3.1

⁹ CCBE Charter om grunnprinsipper for advokatvirksomhet i Europa og regler om god advokatskikk for europeiske advokater punkt 2.1

behovet for uavhengige advokater og en uavhengig advokatstand. Dette fordi prinsippene må antas å gi uttrykk for felles internasjonale standarder for regulering av advokatvirksomhet.¹⁰

Videre fastsetter også EØS-retten krav av betydning for uavhengighetsprinsippet. Blant annet følger det av Lov 19. juni 2009 nr. 103 om tjenestevirksomhet (tjenesteloven) § 23, som bygger på Direktiv 2006/123/EF (tjenstedirektivet) artikkel 25, at tjenesteyterne i står fritt til å yte flere slags tjenester, eller til å yte tjenester i samarbeid med andre tjenesteytere.

Advokater er her omfattet av «tjenesteytere». Etter tjenesteloven § 23 annet ledd bokstav a er første ledd imidlertid ikke til hinder for å sette krav knyttet til virksomhet på flere områder til tjenesteytere i lovregulerte yrker, så langt dette er berettiget for å sikre etterlevelse av yrkesetiske regler, og nødvendig for å sikre tjenesteyterens uavhengighet og upartiskhet.

Uavhengighetsprinsippet er for øvrig et grunnleggende prinsipp i de advokatetiske regler som gjelder i andre land med tilsvarende rettstradisjon som den norske.¹¹

3 Hensynene bak kravet om uavhengighet

3.1 Hensynet til klienten

Uavhengighetskravet er først og fremst begrunnet i hensynet til klienten.

Om advokatens oppgave i RGA punkt 1.2 annet ledd fremgår at advokaten innenfor lovens ramme og etter beste evne plikter å ivareta sine klienters interesser. Det skal skje uten tanke på personlig fordel eller risiko, politisk oppfatning, rase, religion eller utenforliggende hensyn.

Dette fordi advokaters uavhengighet er en viktig forutsetning for det nødvendige tillitsforholdet som må være mellom advokat og klient, og en viktig forutsetning for hans evne til å ivareta sine klienters interesser. Klienten skal kunne være sikker på at advokaten i sitt oppdrag ivaretar hans interesser, uten hensyn til eventuelle egne interesser, andres interesser, eller at han lar egne personlige overbevisninger få spille inn på jobben han gjør.

Den gjennomsnittlige advokat klient har lite juridisk kunnskap, og dermed liten mulighet til å etterprøve advokatens arbeid. På bakgrunn av dette er det særdeles viktig at klienten kan stole

¹⁰ NOU 2015:3 s. 51

¹¹ NOU 2015:3 s. 103

på at advokaten opptrer uavhengig. Det er derfor viktig at advokatene er bundet av regler som sikrer deres uavhengighet. Eksistensen av et effektivt tilsynssystem, samt disiplinærsanksjoner dersom det foreligger brudd på advokatens plikt til å opptre uavhengig, er dermed også viktig som ledd i å ivareta klientens tillitt til advokatens uavhengige stilling.

Advokatbransjen har de siste tiårene vært under en utvikling hvor fremveksten av store advokatfirma har skutt i været. Som en naturlig følge av dette, har kravene til effektivisering og inntjening blitt høyere. Med faktureringspresset som påligger advokater og fullmektiger i slike firma, kan man lett tenke seg at det for eksempel kan være fristende å trenere saker for å kunne fakturere flere timer, noe som da går på klientens bekostning, og som klienten selv har liten evne til å ettergå. Slike tendenser er uavhengighetsprinsippet ment å motvirke.

En annen problemstilling i kjølvannet av denne utviklingen, er at med større strukturer, fordeles arbeidet gjennom flere ledd, enn ved små firma. Det vil dermed være større avstand mellom de som utfører jobben, og klienten som mottar fakturaen for arbeidet.¹² Også her kan den lojaliteten advokaten skal ha til klienten komme under press, da det i liten grad er en relasjon mellom advokat og klient som kan fungere som en påminnelse om lojalitet og fremme en samvittighetsfull tilnærming til oppdraget. Kravet om at advokaten skal være uavhengig, bidrar her til å ivareta klientens tillitt til at det er hans interesser som står fremst i advokatens utførelse av oppdraget.

3.2 Hensynet til advokaten selv

Uavhengighet er viktig også av hensyn til advokaten selv, da hans profesjonelle standard og integritet er en nødvendig forutsetning for å ivareta den tillitt han er gitt i kraft av sitt yrke. Dette overfor både sine klienter, domstolen og samfunnet for øvrig.

I sin virksomhet er advokaten avhengig av tillit som bare kan oppnås når advokatens hederlighet og integritet er hevet over tvil, jf. RGA punkt 2.2.

For å sikre slik tillit, er hans uavhengighet i forhold til klienten særdeles viktig, da han som profesjonell aktør må kunne opptre med autoritet, og ivareta sin klients interesser uten å la seg bølge med av klienten. Forsvarsadvokater spesielt, blir stadig satt på prøve av sine klienter, ofte under trusselen om å bli byttet ut dersom klienten ikke er fornøyd med ham. I slike

¹² Sogn, *Etikk i advokatfabrikk, Endringer i advokatbransjen; nye etiske grensedragninger* i «Juss og etikk» (2005) s. 173

situasjoner er det viktig at advokaten ikke fraviker sin profesjonelle standard for å blidgjøre klienten. At det er et krav til advokaten om å opptre uavhengig, gjør det lettere for ham å navigere seg gjennom etiske gråsoner.

Det er også naturlig at en advokat blir veldig engasjert i sakene sine, og det kan da være lett å falle for fristelsen til å tøyne etiske grenser og bli for «ivrig i tjenesten». Uavhengighetskravet er her en påminnelse om hvilke interesser som skal ivaretas, og gi advokaten den nødvendige uavhengighet også i forhold til oppdraget i seg selv.

At advokaten er uavhengig er videre nødvendig for at han skal kunne fylle den rolle han er ment å ha i rettssamfunnet. En av advokatens fremste oppgaver er å «fremme rett og hindre urett», en oppgave som kun kan utføres dersom han opptre uavhengig av egne eller utenforliggende interesser. Kravet til advokaten om å være uavhengig hjelper advokaten til å utføre sin jobb på en samvittighetsfull måte, og til lettere å kunne vurdere grensene for god etisk opptreden selv i ulendt terreng. Slik bevarer han sin yrkesintegritet til tross for prøvelser fra klient og omgivelser.

I kraft av uavhengighetsprinsippet har advokaten også et vern mot at arbeidsgiver kan instruere han til å gjøre ting på en måte han ikke er faglig komfortabel med.

Jf. RGA punkt 1.2 tredje ledd bør advokaten ikke identifisere seg med sin klient, og har krav på ikke å bli identifisert med de standpunkter han forfekter for sin klient og de interesser klienten har. Advokatens status som uavhengige aktører, gir dem et vern mot å bli assosiert med klientenes interesser og standpunkter, og signaliserer til allmenheten at advokater ikke nødvendigvis er umoralske mennesker selv om de tidvis jobber for å ivareta interessene til andre mennesker som gjerne har brutt loven eller opptrådt på en klanderverdig måte.

3.3 Hensynet til motpart og andre parter

I en rettsprosess er det også hensynet til andre parter som begrunner kravet om uavhengighet, herunder særlig hensynet til motpart.

At advokaten skal være uavhengig også av hensyn til motpart, kommer for eksempel på spissen dersom advokaten ivaretar sine egne økonomiske interesser foran klientens ved å trenere en rettssak for å få fakturert flest mulig timer. Dette fører til en unødvendig vidløftiggjøring av saken som skaper merarbeid for motparten og dennes advokat.

Ved en slik situasjon som beskrevet over, vil også hensynet til domstolen og til rettssystemet som sådan tale for at advokater skal opptre uavhengig. Dersom advokaten opptrer slik at saken treneres på en uforsvarlig måte, er dette tid- og ressurskrevende for domstolen, og undergraver hensynet til en effektiv og økonomisk prosess. Dette kan videre være egnet til å svekke domstolenes og rettssystemets integritet.

Uavhengighetsprinsippet setter også begrensninger for advokatens adgang til å påta seg sak mot tidligere klient, som altså da blir motpart i den aktuelle saken. Motparten skal dermed kunne være sikker på at en advokat som han har gitt sensitiv informasjon til på et tidligere tidspunkt, ikke vil ha mulighet til å bruke informasjonen i en sak mot ham på et senere tidspunkt.

Advokaten skal i en rettsak bidra til at saken blir best mulig opplyst, samtidig som at han skal forfekte sin klients interesser. At advokaten er uavhengig, er viktig for domstolenes og publikums tillit til at han mestrer denne balansegangen.

Motpart, andre berørte parter og rettssamfunnet i seg selv, har videre interesse av at advokater opptrer uavhengig av egeninteresser og utenforliggende hensyn, fordi dette bidrar til å sikre riktige og rimelige utfall av saker.

3.4 Hensynet til en forsvarlig og tillitsvekkende prosess

Også allmenhetens tillitt til rettssystemet begrunner kravet om uavhengighet, da man ikke vil kunne ha tillitt til at tvister løses på hensiktsmessig og rettferdig måte dersom advokater forfekter egne eller utenforliggende interesser, foran klientens.

Advokaten skal forsvare sin klients interesser ærlig, uten frykt og uten hensyn til egne interesser eller konsekvenser for seg eller andre. Dette fremgår av RGA punkt 4.1. Advokaten skal som profesjonell aktør ivareta interessene til «mannen i gata», og det er dermed en forutsetning at advokater er uavhengige også av staten. Dersom advokater ikke er tilstrekkelig uavhengige av staten, for eksempel slik som før 1848, da advokater ble oppnevnt av kongen, vil de ikke kunne beskytte enkeltmennesker mot myndighetsmisbruk. Det er derfor viktig at advokater i sitt virke ikke er underlagt statlige instruksjoner, og ikke må frykte karrieremessige tilbakeslag eller represalier dersom de står på motsatt side av staten, slik for eksempel forsvarsadvokaten gjør i straffesaker.

Videre har advokaten, dersom det skulle være nødvendig å kritisere retten for å kunne ivareta klientens interesser, rett og plikt til å gjøre det. Advokaten kan dermed ikke la seg påvirke av en eventuell egeninteresse i å ha et godt forhold til domstolen eller til vedkommende dommer.¹³

At folk flest har tillitt til vårt rettssystem og til tvisteløsning ved domstolene, er en viktig forutsetning for en velfungerende rettstat. Uten uavhengige advokater, svekkes rettssikkerheten til enhver person som trenger juridisk bistand, og uten rettssikkerhet svekkes grunnmuren til en av de viktigste søylene vårt samfunn er bygd opp på.

4 De ulike sidene ved uavhengighetsprinsippet

4.1 Oversikt

Uavhengighetsprinsippet kommer til uttrykk i en rekke bestemmelser i RGA, og gjør seg gjeldende på mange ulike måter innenfor advokatens virke. Uavhengighetsprinsippet har med andre ord flere sider ved seg, som alle kan være opphav til ulike problemstillinger. Det er ingen klar og åpenbar måte å skille disse aspektene ved prinsippet fra hverandre, og mellom flere av disse er det ikke et skarpt skille. Problemstillingene som de ulike aspektene reiser, gjør seg dermed ofte gjeldende også for andre sider ved uavhengighetsprinsippet. Videre redegjøres det likevel for ordens skyld for disse aspektene hver for seg, under punkt 4.2 «Uavhengighet i forhold til klient», punkt 4.3 «Uavhengighet i forhold til økonomiske interesser», punkt 4.4 «Uavhengighet i forhold til motpart og andre parter», og til sist punkt 4.5 «Faglig uavhengighet i råd og handlinger».

4.2 Uavhengighet i forhold til klient

4.2.1 Personlig tilknytning til klient

Uavhengighetskravet nedlegger ikke forbud mot å ha andre tilknytninger til klienten enn det som følger av deres forhold som advokat og klient. Advokaten kan dermed ta oppdrag for slektninger, venner, eller andre som han har et mer eller mindre nært forhold til. Personlig tilknytning foreligger også dersom advokaten driver næringsvirksomhet sammen med klienten, eller klienten eier et selskap hvor advokaten har eierinteresser. En slik relasjon mellom advokaten og klienten som følger av disse eksemplene vil imidlertid kunne medføre

¹³ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 4,1 punkt 3

at advokaten ikke har den tilstrekkelig uavhengighet til å ikke la seg påvirke av uvedkommende hensyn, jf. RGA punkt 2.1.1.

Av uvedkommende hensyn som advokaten etter RGA punkt 2.1.1 ikke må la seg påvirke av i sine råd og handlinger, nevnes blant annet press utenfra. «Utenfra», omfatter etter Advokatforeningens merknader til bestemmelsen også press fra klienten.¹⁴ Ved personlige relasjoner mellom advokat og klient, vil det kunne være lettere for klienten å prøve å påvirke advokaten i hans utføring av oppdraget. Det vil også kunne være lettere for advokaten å gi etter for slik påvirkning, dersom han er redd at det i motsatt fall kan gå ut over den personlige relasjonen mellom dem.

En advokat skal ikke påta seg oppdrag hvis det som følge av oppdraget oppstår risiko for brudd på advokatens plikt til uavhengighet, jf. RGA punkt 3.2.1. Det er videre etter RGA punkt 1.2 femte ledd advokaten selv som avgjør om han vil påta seg et oppdrag. Det vil dermed være opp til advokaten selv å vurdere om hans tilknytning til klienten tilsier at han ikke vil kunne opptre med den nødvendige uavhengighet. En slik vurdering må altså gjøres *før* advokaten påtar seg det aktuelle oppdraget. Skulle det vise seg underveis i oppdraget at det foreligger slike forhold, kan advokaten likevel frasi seg oppdraget jf. reglene i RGA punkt 3.1.6, dersom vilkårene er til stede.

4.2.2 Advokatens vern mot å bli identifisert med klienten

RGA punkt 1.2 tredje ledd gir advokaten et vern mot å bli identifisert med klienten. Av bestemmelsen fremgår foruten at advokaten ikke bør identifisere seg med sin klient, dessuten at han har krav på ikke å bli identifisert med de standpunkter han forfekter for sin klient og de interesser klienten har.

Advokaten må fremme ymse standpunkter og interesser for sin klient, som han selv ikke nødvendigvis ønsker å bli identifisert med. Selv om det for mange kan fremstå som åpenbart at dette er en del av advokatrollen, og at disse standpunktene og interessene ikke er advokatens egne, er det lett at det dannes et inntrykk av advokaten på bakgrunn av disse. Bestemmelsen representerer et klart signal utad om at det må skilles mellom advokaten selv, og det oppdraget han utfører for sin klient.

¹⁴ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 2.1.1, punkt 5

Det er en grunnleggende forutsetning i vårt samfunn at alle har krav på et minimum av rettigheter, herunder en rettferdig rettergang. En drapsmann har dermed, til tross for sine handlinger, krav på bistand fra advokat under rettergang for å sikre at hans rettigheter blir ivarettatt. Advokaten som bistår denne klienten, har likevel neppe interesser som tilsier at han støtter ugjerningen.

For advokatens uavhengighet er denne bestemmelsen viktig, da han må kunne stå fritt til å fremme klientens standpunkter og interesser, uten å selv bli identifisert med disse av allmennheten og potensielle fremtidige klienter. I motsatt fall kan det tenkes at det ville være fristende for advokaten å legge bånd på sin innsats for klienten, for å verne om sitt eget rykte, noe som ville gå på akkord med advokatens oppgave som talsmann for sin klient. Andre veien, kan det også tenkes at dersom advokaten identifiseres med sin klient, vil han lettere være tilbøyelig til å utføre lyssky ting for å hindre at klienten hans blir dømt. Kravet om uavhengighet i forhold til klienten, fungerer dermed både som et vern for advokaten selv, og for klienten.

4.2.3 Økonomisk uavhengighet av klient

En advokat må ikke påta seg oppdrag hvor hans personlige økonomiske interesser kan komme i konflikt med klientens interesser eller ha innflytelse på hans frie og uavhengige stilling som advokat, jf. RGA punkt 2.1.2 første ledd.

Personlige økonomiske interesser som kan ha innflytelse på hans frie og avhengige stilling som advokat, kan følge av tilfeller hvor advokaten er økonomisk avhengig av klienten.

Et eksempel på økonomisk avhengighet av klient, er når klienten representerer store deler av omsetningen for en advokat, eller et firma. Denne problemstillingen behandles nærmere under punkt 4.2.5.

Advokaten plikter videre, innenfor lovens ramme og etter beste evne, å ivareta sine klienters interesser, uten tanke på personlig fordel eller risiko, jf. RGA punkt 1.2 annet ledd.

Dersom advokatens økonomiske tilknytning til klienten er av en slik art at hans råd og handlinger kan komme til å påvirkes av egen økonomisk fordel eller risiko, er han ikke tilstrekkelig uavhengig til å oppfylle denne plikten.

Det er ikke gitt noen nærmere regler om at advokaten skal være økonomisk uavhengig av klienten, men problemstillingen har ofte sammenheng med kravet om økonomisk

uavhengighet ved utførelsen av det enkelte oppdrag, som omtales senere under avsnitt 4.3.2, samt problemstillinger knyttet til salær, som følger i avsnitt 4.3.3.

4.2.4 Problemstilling: Advokaten som styremedlem

Det kan stilles spørsmål ved om advokaten er tilstrekkelig uavhengig i forholdet til sin klient dersom han sitter som styremedlem i et selskap, og i tillegg skal yte advokatbistand til samme selskap. Problemstillingen er aktuell ettersom advokater ofte innehar slike roller i næringslivet, men spørsmålet er ikke regulert i dagens regelverk for advokater.

RGA har ikke bestemmelser som regulerer disse tilfellene spesielt.

Det problematiske forhold, sett i et advokatetisk perspektiv, er at advokaten som styremedlem i et selskap har som oppgave å føre tilsyn med, og instruere administrasjonen i selskapet, mens han i sin rolle som advokat for selskapet mottar sine instruksjoner fra denne administrasjonen.¹⁵ Her har advokaten en dobbeltrolle, som satt på spissen kan ses som en situasjon hvor han som styremedlem instruerer seg selv som advokat. Som advokat skal han opptre som en faglig uavhengig rådgiver og representant for selskapet, men ved at han innehar et styreverv hos selskapet, kan det reises spørsmål ved om advokaten vil være tilstrekkelig uavhengig av sin klient til å kunne gjøre objektive faglige vurderinger.¹⁶

Dersom advokaten, som advokat, skal representere selskapet under en rettssak, samtidig som han er en del av selskapet som styremedlem, fører dette videre til at han er selvprosederende selv om han fremstår som representant for en av partene i saken.¹⁷

Selv om det i realiteten måtte være en annen advokat i samme advokatfirma som utfører oppdrag for selskapet, er det grunn til å ha betenkeligheter med hensyn til uavhengigheten. Selv om det ikke på samme måte foreligger en situasjon hvor én person har dobbel rolle, er det likevel sannsynlig at det forekommer flyt av informasjon mellom medarbeidere, eller at advokaten som tar oppdrag for selskapet får vanskelig for å opptre uavhengig på grunnlag av kunnskapen om at hans kollega sitter i styret i det aktuelle selskapet.

¹⁵ Sogn, *Juss og etikk*, s. 183

¹⁶ NOU 2015:3 s. 108

¹⁷ NOU 2015:3 s. 109

Det kan være praktisk for et selskap å benytte seg av advokatbistand fra en advokat som gjennom sitt styreverv i selskapet har inngående kunnskap om dets virksomhet. Kanskje har advokaten også spesielt god kompetanse innenfor selskapets virksomhetsområde.

Problemstillingen diskuteres i NOU 2015:3 *Advokaten i samfunnet*. Utvalget bak utredningen gir uttrykk for at praktiske hensyn og effektivitetshensyn må vike for det grunnleggende prinsippet om advokaters uavhengighet. Det er utvalgets syn at advokater som har styreverv i et selskap, ikke samtidig vil være tilstrekkelig uavhengige i rollen som advokat for samme selskap.¹⁸ I sitt utkast til ny advokatlov, under § 22 annet ledd, foreslår utvalget dermed en regulering av dette med slik ordlyd: «*Advokater som tar del i ledelsen i en virksomhet, kan ikke påta seg advokatoppdrag for denne virksomheten*».¹⁹ Bestemmelsen innebærer at en advokat som har styreverv i et selskap ikke samtidig kan påta seg advokatoppdrag for selskapet, og heller ikke yte bistand under et oppdrag hvor en annen advokat er ansvarlig. Bestemmelsen er derimot ikke til hinder for at andre advokater i samme advokatforetak påtar seg advokatoppdrag for det aktuelle selskapet. Advokaten som har styreverv, bør sikre at dokumenter og informasjon knyttet til styrevirksomheten holdes adskilt fra advokatforetakets øvrige arkiver, fremgår av merknadene til bestemmelsen.²⁰

Dette fremstår som en tilfredsstillende løsning, da et selskap vil ha mulighet til å sikre seg best mulig kompetanse både i sitt styre og ved behov for advokatbistand, samtidig som begrensningen bestemmelsen gjør, ivaretar kravet om uavhengighet. At advokaten som har styreverv i et selskap, rent faktisk sørger for å holde informasjon som han har tilgang til som følge av styrevervet, atskilt fra øvrige arkiver hos advokatfirmaet, vil være et viktig ledd i å sikre den nødvendige grad av uavhengighet. En forutsetning om at advokaten *må*, og ikke bare *bør*, holde slik informasjon atskilt fra annen tilgjengelig informasjon, vil dermed være mer tilfredsstillende.

4.2.5 Problemstilling: Store klienter

Et problem i tilknytning til uavhengighet, er dersom et advokatfirma har én stor klient som generer store deler av firmaets inntekter, eller dersom én enkelt advokat i et selskap har én klient som genererer store deler av hans omsetning.

¹⁸ NOU 2015:3 s. 109

¹⁹ NOU 2015:3 s. 493

²⁰ NOU 2015: 3 s. 429

Det finnes ikke bestemmelser som regulerer disse tilfellene spesielt.

En advokat må imidlertid, jf. RGA punkt 2.1.1, i sine råd og handlinger ikke la seg påvirke av uvedkommende hensyn, herunder egne personlige interesser. Han må heller ikke påta seg oppdrag hvor hans personlige økonomiske interesser kan komme i konflikt med klientens interesser eller ha innflytelse på hans frie og uavhengige stilling som advokat, jf. RGA punkt 2.1.2 første ledd. Tilfeller som nevnt over, kan være i strid med uavhengighetskravet i disse bestemmelsene.

Eksempel på et slikt tilfelle, kan være at et firma som driver med selskapsrett, har et milliardomsettende selskap som klient. Dette selskapet vil som klient ha løpende behov for advokattjenester i form av rådgivning, kontraktsutforminger, due diligence, og mer. I tillegg til et løpende behov, vil et slikt selskap ha behov for juridisk bistand av et omfang og en kvalitet som det kan settes en høy prislapp på. Å miste en slik klient, kan dermed få store negative konsekvenser for omsetningen til et firma. Det foreligger dermed både en tilknytning til klienten, og en økonomisk interesse, som truer advokatens uavhengighet.

Videre vil en enkelt advokat som har tilknyttet seg en klient som utgjør store deler av hans produksjon for et firma, ved å miste denne klienten, ha en veldig merkbar nedgang i fakturerbare timer. Han vil sannsynligvis være avhengig av å bringe inn flere nye klienter for å tette dette hullet. Som nevnt tidligere, er det ofte, og særlig i større firma, et stort press på advokater og fullmektiger om å ha flest mulig fakturerbare timer. Både i form av egen tapt inntekt, samt redsel for ikke å være en god nok ressurs for sin arbeidsgiver, kan behovet for å holde på slike klienter virke inn på advokatens uavhengige stilling.

Dersom én slik klient står for en betydelig del av omsetningen til et firma, kan dette være en personlig økonomisk interesse som er egnet til å påvirke hans frie og uavhengige stilling som advokat. For det første ved at advokaten i sine råd og handlinger kan komme til å påvirkes av uvedkommende hensyn, i form av sin egen økonomiske interesse i å beholde klienten.

Dersom advokaten er redd for å miste en slik viktig klient, vil han kunne være mer tilbøyelig til å tilpasse sine råd og handlinger etter klientens preferanser, noe som kan gå på bekostning av hva som er faglig forsvarlig. Hva klienten ønsker av advokaten, og hva som faglig sett er det beste rådet eller fremgangsmåten, er ikke alltid sammenfallende. For det andre, kan advokaten være tilbøyelig til å tøye etiske grenser for å blidgjøre, og holde på, denne klienten.

Advokatens egen integritet, og integriteten til advokatstanden som sådan, kan dermed trues av et slikt avhengighetsforhold mellom advokat og klient.

Klientene selv skal videre kunne ha tillitt til advokatens integritet, og til at hans råd og bistand gis etter beste faglige evne. Dersom klientene selv får et inntrykk av at advokaten er føyeelig og villig til å danse etter deres pipe, vil det til tross for de tilsynelatende positive praktiske konsekvensene dette vil ha for den aktuelle klienten, unektelig føre til at advokaten ikke vil ha deres nødvendige tillitt og respekt på sikt.

Selv om de fleste advokater kan ha to tanker i hodet samtidig, og ivareta klientens interesser på beste måte, selv med fokus også på egen inntjening, er det viktig at advokatene utad ikke fremstår som gribber. Når et advokatfirma har knyttet til seg en slik stor klient, kan firmaet av allmenheten oppfattes å «være i lomma» til klienten. Dette er uheldig, da advokatene for å oppfylle sine plikter som advokat, er avhengige av allmenhetens tillitt. For vårt rettssamfunn, er en uavhengig advokatstand en viktig forutsetning. Det er i så måte ikke bare viktig at advokatstanden er uavhengig fra staten, men også at de er uavhengige fra kapitalkraftige samfunnsaktører, som av allmenheten ikke alltid anses å ha samfunnets beste interesser som motiv.

Avhengighetssituasjoner som nevnt over, kan dermed være uheldig både for den enkelte klient og for advokatens egen anseelse.

For å unngå slike avhengighetssituasjoner, kan én løsning være at advokatfirma har egne interne regler for hvor stor andel av firmaets samlede omsetning én enkelt klient kan representere, og eventuelt hvor stor del av en enkelt advokats samlede omsetning som kan relateres til én klient.²¹ Slik er tilfellet for revisorvirksomhet, hvor lov om revisjon og revisorer av 15. januar 1999 nr. 2 i § 4- 6 fastslår at revisor skal påse at honoraret fra en klient, en gruppe samarbeidende klienter eller fra en og samme kilde ikke utgjør en så stor del av revisors samlede honorarer at det er egnet til å påvirke eller reise tvil om revisors uavhengighet og objektivitet.

²¹ Sogn, *Juss og etikk*, s. 179

4.3 Uavhengighet i forhold til økonomiske interesser

4.3.1 Personlige økonomiske interesser

En advokat må ikke påta seg oppdrag hvor hans personlige økonomiske interesser kan komme i konflikt med klientens interesser eller ha innflytelse på hans frie og uavhengige stilling som advokat, jf. RGA punkt 2.1.2 første ledd.

Personlige økonomiske interesser kan være enhver økonomisk interesse advokaten måtte ha i tilknytning til saken, og vil ofte være knyttet til annen næringsvirksomhet eller andre roller i næringslivet, for eksempel slik som beskrevet i punkt 4.2.4 om advokaten som styremedlem.

Det er etter bestemmelsen bare hvor advokatens personlige økonomiske interesser i en sak kan komme *i konflikt* med klientens interesser, at advokaten ikke må påta seg oppdraget. At han har en økonomisk interesse i oppdraget som er sammenfallende med klientens interesser, er ikke i veien for at han kan påta seg oppdraget, hvis det ellers ikke har innflytelse på hans frie og uavhengige stilling. Dette fremgår også av Advokatforeningens merknader til bestemmelsen, hvor det trekkes frem som eksempel at en advokat må kunne opptre på vegne av sitt boligfelleskap, dersom alle medlemmene av fellesskapet har samme interesse.²²

Videre er det jf. punkt 2.1.2 første ledd tilstrekkelig at advokatens personlige økonomiske interesser *kan* komme i konflikt med klientens interesser eller ha innflytelse på hans frie og uavhengige stilling som advokat. Advokaten må med dette gjøre en nøye vurdering i forkant av å påta seg et oppdrag dersom han har personlige økonomiske interesser i saken. Selv om hans interesser ikke er i konflikt med klientens interesser, kan forhold inntre som gjør at omstendighetene forandrer seg. For å sikre seg best mulig mot dette, er det tryggest for advokaten ikke å påta seg oppdrag hvor han har personlige økonomiske interesser.

Bestemmelsen slår fast at selv om advokatens personlige interesser ikke kan komme i konflikt med klientens interesser, kan likevel disse ha innflytelse på hans frie og uavhengige stilling som advokat, slik at han også i så tilfelle må avstå fra å påta seg oppdraget, jf. ordlyden *eller*. Dette må gjelde tilfeller hvor advokatens økonomiske interesse kan medføre at hans evne til å opptre som en objektiv rådgiver for klienten blir svekket.²³

²² Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 2.1.2, punkt 2

²³ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 2.1.2, punkt 4

Etter RGA punkt 2.1.2 annet ledd må advokaten heller ikke gjøre seg økonomisk interessert i utfallet av en sak ved at klientens krav, eller del av dette overtas av advokaten.

Denne regelen er begrunnet i at dersom advokaten har en egen økonomisk interesse i utfallet av saken, kan det påvirke hans evne til å opptre som en objektiv rådgiver for klienten, på samme måte som for bestemmelsen i første ledd. Faren for at advokaten ikke holder seg innenfor lovens og de yrkesetiske rammer vil også være større hvis advokaten får en personlig økonomisk interesse i utfallet av saken, eller det vil være lett å skape mistanke om at så er tilfelle.²⁴

Advokaten må ikke påta seg kausjon for klienten, jf. bestemmelsens tredje ledd.

Begrunnelsen for denne regelen, er at advokaten bør unngå å påta seg slikt ansvar for ikke å bli beskåret i sin uavhengighet overfor klienten.²⁵ Dersom advokaten involverer seg økonomisk på denne måten, representerer dette både en tilknytning til klienten og en økonomisk interesse, som kan gå ut over hans rolle som objektiv rådgiver. Videre vil det fremstå som uprofesjonelt utad dersom en advokat i kraft av sin stilling vikler seg inn i en klients økonomiske anliggender.

En advokat som representerer egne økonomiske interesser helt eller delvis - plikter å gjøre sine medkontrahenter og andre interesserte oppmerksom på dette, jf. punkt 2.1.2 tredje ledd annet punktum.

Hvis advokaten har personlige økonomiske interesser i en sak, uten å selv gjøre rede for det, vil dette være egnet til å lettere så tvil eller skape mistenksomhet om advokatens uavhengighet, dersom dette forholdet fremkommer på annen måte.

4.3.2 Økonomisk uavhengighet ved utførelsen av det enkelte oppdrag

Foruten at advokaten ikke må ha økonomisk interesse i en sak som strider mot klientens interesser, eller går ut over hans frie og uavhengige stilling (jf. fremstillingen under avsnitt 4.3.1), og at han må være økonomisk uavhengig av klienten (jf. fremstillingen under avsnitt

²⁴ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 2.1.2, punkt 5 jf. merknader til punkt 3.3.2, punkt 2

²⁵ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 2.1.2, punkt 6

4.2.1), er det et krav at advokaten også må være økonomisk uavhengig av de enkelte oppdragene.²⁶

Bakgrunnen for et slikt utgangspunkt, må være at advokatens økonomi er et utenforliggende hensyn som advokaten plikter å opptre uavhengig av, jf. RGA punkt 2.1.1 for å utføre sin oppgave om innenfor lovens ramme og etter beste evne å ivareta sine klienters interesser, uten tanke på personlig fordel eller risiko, jf. RGA punkt 1.2 annet ledd.

Dersom advokaten er avhengig av et oppdrag for å klare seg økonomisk, er dette egnet til å gå ut over hans uavhengighet, ved å potensielt gjøre ham villig til å tøyne etiske grenser for å blidgjøre, og dermed holde på, klienten og oppdraget. Begrunnelsen må videre i stor grad være sammenfallende med begrunnelsen for hvorfor store klienter som utgjør en stor del av advokatens eller firmaets omsetning kan true uavhengighetsprinsippet, som diskutert i avsnitt 4.2.4.

Det må etter dette være en forutsetning at advokaten har en velordnet og god økonomi.²⁷ Dette slik at han står fritt til å utføre oppdraget på en faglig og etisk forsvarlig måte, samt la være å påta seg oppdrag, eller frasi seg et oppdrag underveis dersom det skulle være nødvendig av ovenfor nevnte årsaker.

Som antydnet av Sogn, og slått fast av utvalget bak NOU 2002:18, er advokatvirksomhet imidlertid også en næringsvirksomhet på linje med andre produksjonsbedrifter²⁸, slik at det alltid vil foreligge en viss grad av avhengighet. Advokater vil jo i det store og hele være avhengige av oppdrag for å kunne drive med advokatvirksomhet. Det er imidlertid ikke den generelle økonomiske avhengighet av oppdrag man sikter til ved kravet om uavhengighet, men kravet til konkret økonomisk uavhengighet ved utførelsen av det enkelte oppdrag.²⁹

Hensynet til at advokaten skal ha en ordnet økonomi ligger blant annet til grunn for bestemmelsen i § 10 første ledd annet punktum i forslaget til ny advokatlov.³⁰ Av denne fremgår at manglende økonomisk kontroll kan medføre at advokaten anses uskikket til å

²⁶ NOU 2002:18 s. 40, NOU 2015:3 s. 105

²⁷ NOU 2002:18 s. 40

²⁸ Sogn, s. 187

²⁹ NOU 2002:18 s. 40

³⁰ NOU 2015:3 s. 110

utøve advokatvirksomhet. Han kan dermed etter § 10 første ledd første punktum få sin advokatbevilling tilbakekalt.

4.3.3 Salær og prosjektrisiko

En advokat må ikke inngå avtale med klienter eller andre om at han skal motta et salær på prosent- eller andelsbasis i forhold til sakens resultat eller gjenstand enten dette gjelder et pengebeløp eller annen form for vederlag, jf. RGA punkt 3.3.2.

Bestemmelsen har nær sammenheng med forbudet i RGA punkt 2.1.2 annet ledd mot å overta klientens krav eller en del av dette. Begrunnelsen for forbudet er dermed knyttet til kravet til advokatens frie og uavhengige stilling, jfr. RGA punkt 2.1.2, i forrige avsnitt; hvis advokaten har en økonomisk interesse i utfallet av saken, vil det kunne påvirke hans evne til å opptre som en objektiv rådgiver for klienten, eller skape fare for at advokaten trer utenfor de etiske rammer han er bundet av, eller skape mistanke om slikt.

Forbudet kan videre begrunnes i allmenhetens tillitt til advokatstanden. Dersom advokaten har slik økonomisk interesse i sakene han fører for klient, vil dette støtte opp om synet på advokaten som del av en «grådighetskultur», hvor fokus på personlig vinning kan gå på bekostning av ivaretagelsen av klientenes tarv. Prosentbasert salær vil, i tillegg kunne virke usømmelig for eksempel i erstatningssaker. Klienten blir som hovedregel kun tilkjent erstatning for det faktiske økonomiske tap han har lidt. Dersom advokaten da hever et salær som utgjør store deler av erstatningssummen som er ment å sette klienten i samme økonomiske stilling som før skaden, kan dette virke støtende på allmenheten, og dermed svekke tilliten til advokatstanden.³¹

I Disiplinærnemndens avgjørelse i ADA-2001-D3, slås det fast at det strider mot RGA punkt 3.3.2 å avtale bonus basert på resultat selv om bonusen ikke var bestemt ut fra en prosentberegning, men var fritt fastsatt av klienten. Det kunne ikke få avgjørende betydning hva man faktisk kaller et slikt salær.³² Det fremgikk av saksdokumentene at bonusen, på den ene eller annen måte, skulle stå i forhold til hvilket resultat innklagede måtte oppnå. Tilfellet

³¹ NOU 2002:18 s. 201

³² ADA-2001-D3 s. 1

falt dermed inn under ordlyden «salær på ... andelsbasis i forhold til sakens resultat», jf. RGA punkt 3.3.2.

Videre kan «sakens resultat» tolkes slik at forbudet kun gjelder utfallet av en rettssak eller rettstvstvist. Av advokatforeningens merknader følger imidlertid at «sakens resultat» må tolkes bredere slik at det også omfatter utfall av andre rettslige tiltak advokaten gjør for sin klient, for eksempel utføring av en forhandling eller utforming av en søknad.³³ På samme måte kan «sakens gjenstand», i tillegg til tvistegjenstanden i en sak, også være andre ting som det forhandles om, eller som oppdraget gjelder, for eksempel et krav, en formuesgjenstand eller verdi.³⁴

Bestemmelsen i RGA punkt 3.3.2 innebærer ikke et forbud mot en såkalt «No cure, no pay» - avtale mellom advokaten og klienten, hvor salær kun kreves dersom klienten vinner frem med sin sak. Denne problemstillingen behandles under avsnitt 4.3.4.

Etter RGA punkt 3.3.3 må en advokat heller ikke inngå avtale med klienter eller andre om at han skal motta salær i form av aksjer eller andre eierandeler i selskap hvor aksjenes eller andelenes verdi vil bli påvirket av resultatet i saken. Heller ikke i andre tilfeller må det inngås avtale om en slik oppgjørsform hvis dette vil kunne påvirke advokatens frie og uavhengige stilling under utførelsen av oppdraget.

Etter bestemmelsens ordlyd, er forbudet betinget av at aksjenes eller andelenes verdi vil bli påvirket av resultatet i saken. Det er dermed i utgangspunktet ikke forbudt for advokater å ta seg betalt for sine tjenester i form av aksjer eller andre eierandeler i selskaper.³⁵ Dette er uproblematisk i henhold til uavhengighetsprinsippet hvis det dreier seg om aksjer i et selskap som advokaten ikke har noe klientforhold til. Det er derimot når oppgjøret finner sted i aksjer eller eierandeler i det selskap som har mottatt den juridiske bistand som det betales for eller i et selskap i samme konsern, at aksjenes eller andelenes verdi påvirkes av resultatet i saken. Det er ved disse tilfellene RGA punkt 3.3.3 får anvendelse, fordi advokatens økonomiske interesse her vil kunne påvirke hans evne til å opptre som en objektiv rådgiver for klienten,

³³ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 3.3.2, punkt 3

³⁴ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 3.3.2, punkt 3

³⁵ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 3.3.3, punkt 4

skape fare for at advokaten trer utenfor de etiske rammer han er bundet av, eller vekke mistanke om slikt.

Eksempler på andre tilfeller det heller ikke må inngås avtale om en slik oppgjørsform, jf. punkt 3.3.3, vil kunne være bistand i forbindelse med due diligence, børsinntroduksjon eller prospektarbeidelse overfor potensielle investorer.³⁶ Dette vil kunne påvirke advokatens frie og uavhengige stilling under utførelsen av oppdraget fordi et slikt oppdrag innebærer at advokaten skal foreta en vurdering av forhold som gjelder selskapet, og på grunnlag av vurderingen avgi en uttalelse som vil bli tillagt betydning. Det vil dermed kunne være vanskelig for advokaten å gi en objektiv vurdering av forholdet, hvis han har, eller vil få, en eierinteresse i vedkommende selskap.

4.3.4 Problemstilling: Resultatbasert salær – «no cure, no pay»

RGA punkt 3.3.2 innebærer ikke et forbud mot en såkalt «No cure, no pay» - avtale mellom advokaten og klienten. En slik avtale innebærer at salær kun vil bli krevd dersom saken får et positivt resultat for klienten. Salæret som kreves ved positivt utfall av saken, må stå i rimelig forhold til oppdraget og arbeidet som er utført av advokaten jf. RGA punkt 3.3.1, og avtalen kan ikke kombineres med vilkår om prosent- eller andelsbasert salær, jf. RGA punkt 3.3.2.³⁷

Slike avtaler må unektelig kunne være i strid mot bestemmelsen i RGA punkt 2.1.2 om at advokaten ikke må påta seg oppdrag hvor hans personlige økonomiske interesse kan komme i konflikt med klientens interesser, eller ha innflytelse på hans frie og uavhengige stilling som advokat. Begrunnelsen er den samme som for de andre tilfeller hvor advokaten har en økonomisk interesse, jf. drøftelsene over. I tillegg vil det, dersom saken tar en slik vending at det er tvilsomt at den kan vinnes, og dermed er tvilsomt at advokaten kommer til å motta salær for jobben, kunne stilles spørsmål ved om advokaten vil opprettholde en god innsats for å sikre klientens interesser.³⁸

Fordelen med slike avtaler er at klienter som ellers hadde vært avskjært fra markedet av økonomiske årsaker, hadde fått adgang til å føre sin sak, ved å få tilgang til en advokat var

³⁶ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 3.3.3, punkt 6

³⁷ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 3.3.2, punkt 3

³⁸ Sogn, s. 181

villig til å føre deres sak på slike vilkår. En slik ordning hadde dermed vært positiv for tilgangen på juridiske tjenester.

Spørsmålet blir da om hensynet til fordelene med slike avtaler, ved at parter sikres en adgang til å få prøvd sin sak for domstolene dette hensynet, skal veie tyngre enn hensynet til advokatens uavhengighet.

Twistemålsutvalget diskuterte i sin innstilling "Rett på sak"³⁹ blant annet "no cure no pay"-avtaler, og reiste spørsmål om behovet for regler om avtaler i slike saker og om beregningen av salæret. Utvalget påpekte at det som kunne være uheldig dersom det vokser frem et system med betinget salær, uten at de ulike sidene ved det er vurdert på en skikkelig måte i forhold til regelverket⁴⁰, og konkluderte med at siden systemet med betinget salær har sine klare prinsipielle betenkeligheter ved den egeninteressen advokaten får i utfallet, bør det mane til stor forsiktighet med å la en ordning med fri sakførsel, helt eller delvis, erstattes av systemer med betinget salær.⁴¹

Spørsmålet om nærmere regler om resultatavhengig salær drøftes også av Advokatkonkurranssutvalget i NOU 2002:18, hvor utvalget konkluderer med at det bør innføres regler om resultatavhengig salær, som kan oppmuntre til at slike ordninger i større grad blir benyttet der det er naturlig.⁴² I følge utvalget, synes argumentene som reises mot bruken av resultatavhengige salæravtaler ikke å ha tilstrekkelig begrunnelse i markedssvikt eller andre samfunnshensyn.

Utvalget drøfter system med resultatbaserte salærer versus timebaserte salærer, hvor ulike påstander som ofte fremsettes mot resultatbaserte salærer drøftes, med utgangspunkt i advokat dr. juris Anders Stray Ryssdahls doktorgradsavhandling, «An Economic Analysis of Civil Suits and Appeals», fra 1995.

Det påpekes blant annet at uetiske advokater som bare tenker på sin egeninteresse vil ha størst interesse av å anlegge grunnløse søksmål i et timebasert system, slik som vi i størst grad har i dag. Dette fordi et timebasert system gir dem mulighet til å bruke flere timer enn nødvendig,

³⁹ NOU 2001:32

⁴⁰ NOU 2001:32 s. 538

⁴¹ NOU 2001:32 s. 540

⁴² NOU 2002:18 s. 201

noe som for advokaten betyr mer penger.⁴³ Dette kan ifølge utvalget i større grad forhindres ved å benytte et resultatbasert system, altså et system hvor «no cure, no pay» - avtaler oppmuntres, og reguleres. Det bør imidlertid bemerkes at advokater er bundet av en rekke yrkesetiske regler, herunder særlig reglene om uavhengighet, som skal sikre kvaliteten på jobben de utfører for klienten, og dermed motvirke nettopp slike tendenser.

Utvalget diskuterer videre blant annet uavhengighet i betydning advokatens mulighet til å la være å ta en sak, eller trekke seg fra en sak. Mens en advokat med resultatbasert salær kan forventes å bli ved saken og kanskje gjøre for mye av den, vil en advokat med timebetaling, som bare har sitt rykte å tenke på, i større grad være fristet til å fratre en vanskelig sak i forkant, mener utvalget⁴⁴ Dette står noe i kontrast til utsagnet noen få avsnitt foran, om at advokater med dagens timebaserte system kan fristes til å anlegge sak for å få flest mulig timer ut av et oppdrag. Man skulle tro det samme gjelder ved vurderingen av å påta seg en sak, og å fortsette saken fremfor å trekke seg. I tillegg, påpeker utvalget, er det slik at mens en advokat med timesalær vanligvis kan kreve betaling for utført arbeid frem til fratreden, vil en advokat som tar et resultatbasert salær måtte dekke sine utgifter hvis saken avsluttes uten suksess. Dette skulle tilsi at problemet med uheldig fratreden er større i et timebasert system enn i et resultatbasert system, mener utvalget.⁴⁵ Dette resonnementet er det vanskelig å følge. Som nevnt tidligere, kan det stilles spørsmål ved advokatens insentiv til å opprettholde en god innsats i oppdraget om å ivareta klientens interesser, dersom saken tar en slik vending at det er tvilsomt at den kan vinnes, og det dermed er tvilsomt at advokaten kommer til å motta salær for jobben. Dersom saken ikke avsluttes med suksess, mottar advokaten ikke salær for oppdraget. Hvis det da har utkrystallisert seg på forhånd at saken ikke går veien, vil det ikke gjøre en forskjell for advokaten om han fullfører saken eller fratrer. En annen sak er imidlertid at med et vilkår om «no cure, no pay», vil advokaten vurdere saken nøye på forhånd før han går med på å ta den på slike vilkår, og slik sett vil det nok kun være i unntakstilfeller at saken tapes. I motsatt fall vil oppdraget bære mer preg av å være et «pro bono» - oppdrag.

Jevnt over fremstår utvalgets tilnærming til denne problemstillingen som et forutinntatt standpunkt om at et system med resultatbasert salær er mest hensiktsmessig i

⁴³ NOU 2002:18 s. 177

⁴⁴ NOU 2002:18 s. 178

⁴⁵ NOU 2002:18 s. 178

konkurransperspektiv, og at argumentene tilpasses deretter. Dette uten tilbørlig hensyntagen til problemene et slikt system vil skape i forbindelse med uavhengighetsprinsippet.

«No cure, no pay» -avtaler, kan helt klart ha positive følger for det rettssøkende publikum. En regulering av disse tilfellene, vil også kunne bidra til at slike avtaler fortsatt – og kanskje i større grad enn i dag – kan benyttes, samtidig som uavhengighetsprinsippet ivaretas i størst mulig grad. At en fast ordning med resultatbasert salær, bedre ivaretar uavhengighetsprinsippet enn timebasert salær, slik som utvalget i NOU 2002:18 gir uttrykk for gjennom argumentasjonen under punkt 19.3.3.3, er derimot tvilsomt.

Utvalget bak utkastet til ny advokatlov mener også at slike avtaler kan ha store fordeler for klienter, og vil ikke foreslå endringer i denne adgangen i sitt utkast til ny advokatlov. Utvalget peker imidlertid på at advokaten bør vurdere om det i den aktuelle saken er ubetenkelig å påta seg et oppdrag hvor salæret baseres på «no cure no pay» -prinsippet, og at hensynet til klienten alltid bør være førende for vurderingen.⁴⁶

Når regelverket åpner for at det kan gjøres slike avtaler, er det nettopp av hensyn til klienten at det tillates. Det forutsettes dermed at advokaten selv, på bakgrunn av gjeldende regler om uavhengighet, selv gjør en vurdering hvor klientens interesser er i fokus.

Videre påpeker utvalget at dersom oppdraget er stort, slik at advokatens avhengighet av inntekten blir sterkt påvirket av utfallet av saken, bør advokaten ikke påta seg oppdraget på slike vilkår.⁴⁷ Denne betraktningen har også sammenheng med faren det utgjør mot advokatens uavhengighet dersom han ikke har en ordnet og god økonomi, som er omtalt i avhandlingens avsnitt 4.3.2.

For øvrig er det utvalgets oppfatning at reglene i RGA om salærberegning ivaretar hensynet til advokaters uavhengighet på en god måte.⁴⁸ Dette er også inntrykket gjennom rettspraksis, hvor det foreligger ganske klare linjer for hva som godtas og ikke godtas. Den åpningen regelverket gir for «no cure, no pay» -avtaler, er gunstig for klienter ved å skape adgang til rettssystemet. Problemene i forbindelse med advokatenes uavhengighet vil i stor grad kunne avhjelpes dersom advokatene for det første gjør en grundig vurdering i forkant av oppdraget,

⁴⁶ NOU 2015:3 s. 110

⁴⁷ NOU 2015:3 s. 110

⁴⁸ NOU 2015:3 s. 110

med klientens interesser i fokus, og for det andre gjennom at advokatene utfører sine plikter i tråd med de etiske retningslinjer for god advokatskikk, herunder spesielt reglene om uavhengighet.

4.4 Uavhengighet i forhold til motparter og andre parter

4.4.1 Personlig tilknytning til motpart

RGA har ikke særskilte bestemmelser som behandler tilfeller hvor advokaten har en personlig tilknytning til motpart. Former for personlig tilknytning kan for eksempel være vennskap, slektskap, eller forretningssamarbeid.

En slik situasjon vil imidlertid falle inn under hovedbestemmelsen om uavhengighet i RGA punkt 2.1.1, om at advokaten må være uavhengig, slik at hans råd og handlinger ikke påvirkes av uvedkommende hensyn.

Dette fordi en personlig tilknytning til motpart, vil være egnet til å påvirke advokatens råd og handlinger, og dermed svekke hans uavhengige stilling. Da advokaten kun skal ivareta sin klients interesser, vil ethvert hensyn til motpart eller relasjonen til motpart være uvedkomment.

Videre har reglene om god advokatskikk punkt 3.2 har bestemmelser som omhandler interessekonflikter.

Av hovedregelen om interessekonflikter i RGA punkt 3.2.1 fremgår at advokaten ikke skal påta seg oppdrag hvis det som følge av oppdraget oppstår risiko for brudd på advokatens lojalitet og fortrolighet overfor klientene eller brudd på advokatens plikt til uavhengighet.

Tilfelle hvor advokaten har tilknytning til motpart, faller inn under denne bestemmelsen dersom den er av slik art at det som følge av oppdraget oppstår risiko for brudd på advokatens lojalitet og fortrolighet overfor klientene eller brudd på advokatens plikt til uavhengighet.

Det er etter RGA punkt 3.2.1 tilstrekkelig at det oppstår *risiko* for slik brudd. Det er med andre ord ikke bare i de tilfeller hvor det rent faktisk foreligger en interessekonflikt at advokaten må frastå fra å påta seg oppdraget. Begrunnelsen for en slik regel er at dersom interessekonflikt på et senere tidspunkt konstateres, har ofte skaden allerede skjedd, for

eksempel gjennom bruk av fortrolig informasjon. Bytte av advokat underveis i oppdraget vil dessuten ofte være forbundet med betydelige ulemper og kostnader for klienten.⁴⁹

Det er advokaten selv som avgjør om han skal påta seg et oppdrag, jf. RGA punkt 1.2 femte ledd. Det er dermed opp til advokaten å frastå fra å påta seg oppdraget dersom det foreligger en relasjon til motpart som kan være egnet til å så tvil om hans uavhengighet.

Dersom advokaten har en tilknytning til motpart gjennom næringsvirksomhet, må det ved den vurdering som skal foretas, være klart at reglene representerer en avveining mellom på den ene side advokatens næringsinteresse og på den andre side klientens behov for, -og krav på, advokatens lojalitet, fortrolighet og uavhengighet.⁵⁰

Dersom advokaten har et forretningssamarbeid eller annen form for økonomisk tilknytning til motpart, kommer dessuten også bestemmelsen i RGA punkt 2.1.2 til anvendelse. Denne slår fast at en advokat ikke må påta seg oppdrag hvor hans personlige økonomiske interesser kan komme i konflikt med klientens interesser eller ha innflytelse på hans frie og uavhengige stilling som advokat.

Når det gjelder slektskap, vennskap eller andre nære relasjoner til motpart, fremstår det som ganske klart at advokaten ikke har den nødvendige uavhengighet. Selv om advokaten er profesjonell og rent faktisk kan opptre med hensyntaking kun til klientens interesse, er det viktig for klientens tillit at det ikke foreligger slike relasjoner mellom hans advokat og motparten.

Dersom en advokat ellers er avskåret fra å foreta handlinger eller aktiviteter for en eller flere klienter i henhold til bestemmelsene i punkt 3.2, gjelder dette likevel bare i den utstrekning klienten eller klientene ikke har samtykket i at handlingen eller aktiviteten kan foretas, jf. RGA punkt 3.2.5 første ledd.

Etter bestemmelsens annet ledd er advokaten likevel avskåret fra å handle dersom hans plikt til lojalitet eller fortrolighet overfor en klient eller advokatens plikt til uavhengighet derved blir brutt, selv om klientene gir samtykke.

⁴⁹ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 3.2.1, punkt 2 første avsnitt

⁵⁰ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, kommentar til avsnitt 3 – forholdet til klienten, i annet avsnitt

Altså trumfer uavhengighetsprinsippet klientens adgang til å gi samtykke. Dette er en viktig regel, da den beskytter klienter som ikke vet sitt eget beste.

Et samtykke fra klienten er videre bare gyldig dersom det er gitt på grunnlag av en henvendelse fra advokaten som gir klienten fullstendig og oppriktig opplysning om hva interessekonfliktproblemet består i, jf. RGA punkt 3.2.5 tredje ledd.

Samtykke gitt uten at klienten er fullstendig og oppriktig opplyst om interessekonflikten, er dermed ikke gyldig. Denne regelen gir klienten ytterligere vern mot at advokaten kan sno seg unna de bånd uavhengighetsprinsippet legger på ham.

4.4.2 Dobbelrepresentasjon, klientkollisjon og oppdrag mot tidligere klient

Etter RGA punkt 3.2.2 må advokaten i samme sak ikke rådggi, representere eller handle på vegne av to eller flere klienter hvis det foreligger eller oppstår motstridende interesser mellom dem i saken eller det er en klar risiko for dette.

Regelen har sin klare bakgrunn i at advokaten plikter å ivareta sin klients interesser, upåvirket av uvedkommende interesser. Dersom to klienter i samme sak har, eller får, motstridende interesser, kan advokaten ikke være tilstrekkelig uavhengig fra den ene klient når han forfekter den annen klients interesser, og vise versa.

Advokaten bør derfor nøye vurdere kollisjonsfaren før han påtar seg å bistå flere klienter i samme sak. Om vurderingen er vanskelig og konklusjonen beheftet med noen grad av usikkerhet, bør advokaten avstå fra dobbelrepresentasjon.⁵¹ Videre påpekes det i Advokatforeningens merknader til bestemmelsen at hva som skal regnes som «samme sak» ikke må forstås for snevert. Det kan heller ikke innfortolkes et krav om samtidig felles representasjon for at det skal foreligge brudd på RGA punkt 3.2.2.⁵²

Videre kan advokaten, jf. RGA punkt 3.2.3, bare ta oppdrag for en klient mot en av advokatens øvrige klienter dersom det må anses klart ubetenkelig som følge av oppdragenes forskjellige art eller type klient. Advokaten skal underrette oppdragsgiveren om forholdet.

⁵¹ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 3.2.2, punkt 2

⁵² Jf. ADA-2013-D137, ADA-2013-D138 og ADA-2013-D140.

Advokaten kan altså påta seg oppdrag for en klient mot en annen, dersom det må anses klart ubetenkelig som følge av oppdragenes forskjellige art eller type klient.

Bestemmelsen angir to kumulative momenter som må vurderes av advokaten, og resultatet av advokatens vurderinger for begge momenters vedkommende må tilsi at det vil være ubetenkelig å påta seg oppdraget.⁵³ Ved vurderingen må det ses hen til formålet med regelen, som fremgår av hovedbestemmelsen i RGA punkt 3.2.1 om at advokaten ikke skal påta seg oppdrag hvis det som følge av oppdraget oppstår risiko for brudd på advokatens lojalitet og fortrolighet overfor klientene eller brudd på advokatens plikt til uavhengighet. Ved vurderingen av om det er «klart ubetenkelig» å påta seg oppdraget, må advokaten i også huske viktigheten av at klientens tillit til advokaten ikke blir svekket.⁵⁴ Tillitsforholdet mellom advokat og klient, er som nevnt en forutsetning for advokatens evne til å oppfylle sine plikter overfor klienten, og tvil om hans uavhengighet vil føre til brudd på den nødvendige tillitt.

En advokat skal være varsom med å ta oppdrag mot en tidligere klient, jf. RGA punkt 3.2.4 første ledd. Etter bestemmelsens annet ledd skal advokaten avstå fra å påta seg oppdrag mot en tidligere klient dersom advokatens kjennskap til den tidligere klients forhold vil kunne brukes til urettmessig fordel for den nye klient eller medføre skade for den tidligere klient.

Ved denne vurderingen etter bestemmelsens første ledd, vil det være av betydning om oppdragene er likeartet og om klientene har noe forhold til hverandre.⁵⁵ Dette fordi det ved like tilfeller, eller ved tilknytning mellom tidligere og nåværende klient, vil være større fare for trussel mot advokatens uavhengige stilling.

Det fremgår av praksis fra disiplinærmyndighetene at advokaten må vise særlig varsomhet med å påta seg nye oppdrag i saker som har tilknytning til tidligere klients mest personlige forhold, som for eksempel i omsorgs- og samværssaker, jf. blant annet ADA-2000-11, hvor det også påpekes at det må tillegges betydelig vekt på den oppfatning klager har om kunnskaper som ble meddelt innklagede mens klientforholdet varte, og videre at klager gjorde innklagede oppmerksom på forholdet, slik at innklagede selv kunne frasagt seg oppdraget.⁵⁶

⁵³ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 3.2.3, punkt 2

⁵⁴ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 3.2.3, punkt 3

⁵⁵ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 3.2.4, punkt 2

⁵⁶ ADA-2000-11, nest siste avsnitt

RGA punkt 3.2.4 annet ledd gir direkte forbud mot å påta seg oppdrag mot en tidligere klient dersom advokatens kjennskap til den tidligere klients forhold vil kunne brukes til urettmessig fordel for den nye klient eller medføre skade for den tidligere klient.

Etter ordlyden «vil kunne brukes», medfører bestemmelsen forbud mot å påta seg slikt oppdrag dersom kjennskap til tidligere klients forhold på noen som helst slags måte er egnet til å kunne brukes til fordel for den nye klienten, eller til skade for den tidligere. For at bestemmelsen skal komme til anvendelse, må det være sannsynlighetsovervekt for at advokaten rent faktisk har fått kjennskap til slike forhold.⁵⁷

Også for denne regelen, er det hensynet til advokatens uavhengighet, og det nødvendige tillitsforhold mellom advokat og klient som begrunner den, ved siden av plikten til fortrolighet etter RGA punkt 2.3.1.

Samtykkeregelen i RGA punkt 3.2.5 kommer til anvendelse også overfor bestemmelsene i RGA punkt 3.2.2, 3.2.3 og 3.2.4. Om denne, se avsnitt 4.4.1 over, om personlig tilknytning til motpart.

Advokatforeningens retningslinjer for forsvarere har i tillegg i punkt 1.7 en bestemmelse som sier at en advokat ikke må påta seg forsvareroppdrag hvis det kan oppstå interessemotstrid i samme sak, eller forskjellige saker med advokatens andre klienter eller i forhold til fornærmede.

I følge denne bestemmelsen, skal imidlertid samtykke fra klient *ikke* tillegges vekt i vurderingen av om advokaten kan påta seg forsvareroppdraget.

Begrunnelsen her må være at det i straffesaker er enda mer viktig enn i sivile saker at det som følge av oppdraget ikke oppstår risiko for brudd på advokatens lojalitet og fortrolighet overfor klientene eller brudd på advokatens plikt til uavhengighet. Dette på grunnlag av alvorlighetsgraden i slike saker, og trusselen om strafferettslige sanksjoner for klienten som gjør at klientens rettssikkerhet strengt må ivaretas.

⁵⁷ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 3.2.4, punkt 4, samt LB-2015-173405

4.4.3 Organisering av virksomhet

En advokat må ikke organisere sin virksomhet på en måte som medfører at han ikke fritt og uavhengig kan rådgis og bistå sine klienter eller slik at hans uavhengighet på annen måte blir svekket, jf. RGA punkt 2.1.3.

Som begrunnelse for bestemmelsen vises det til den utvikling som har funnet sted, og som fortsatt finner sted, når det gjelder organisering av advokatvirksomhet.⁵⁸ Som nevnt innledningsvis i avhandlingen, har det skjedd en generell samfunnsmessig utvikling i form av internasjonalisering, teknologiske nyvinninger og utvikling av store firma hvor profitt står høyt i prioritet. Dette er egnet til å legge press på advokatenes uavhengighet, og gir behov for regler som motvirker faren det utgjør for uavhengigheten.

Praktiske konsekvenser av denne bestemmelsen er for eksempel at en advokat ikke vil kunne inngå samarbeidsavtaler med andre advokater eller profesjoner, som forutsetter eksklusivitet.⁵⁹ Slik eksklusivitet ville medført at advokaten, hvis det i saken var behov for bistand fra andre, ikke fritt hadde kunnet velge hvem han skulle henvende seg til, ut ifra sin klients beste interesser. Dersom advokaten gjennom en eksklusiv samarbeidsavtale, for eksempel hadde knyttet seg til et firma med familierettslige tvister som spesialområde, skulle trenge bistand til kompliserte erstatningsrettslige spørsmål i en sak for klient, hadde han vært avskjært fra å kunne benytte seg av et annet firmas spisskompetanse på området. Dette ville være i strid med uavhengighetsprinsippet, og hindre advokaten i sin plikt til å ivareta klientens interesser på beste måte.

Bestemmelsen i RGA punkt 2.1.3 supplerer reglene om organisering av advokatvirksomhet i domstolloven kapittel 11. Uavhengighetsprinsippet er bakgrunn også for disse reglene.

Om reglene for organisering av virksomhet i domstolloven, sier lovens forarbeider at ønsket om å opprettholde en selvstendig advokatstand tilsier at advokatvirksomhet bare bør kunne organiseres på måter som sikrer virksomhetens uavhengighet.⁶⁰

⁵⁸ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 2.1.3, punkt 1

⁵⁹ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 2.1.3, punkt 2

⁶⁰ Ot.prp.nr.7 (1990-1991) s. 77

Av dl. § 231 første ledd fremgår at advokatvirksomhet bare kan organiseres som enkeltpersonforetak som innehas av en advokat, eller som selskap i samsvar med paragrafen her, dersom ikke annet følger av lov.

At advokatvirksomhet bare bør kunne organiseres på måter som sikrer virksomheten uavhengighet, medfører ifølge forarbeidene til bestemmelsen at ikke alle mulige organisasjonsformer kan tillates, og at det kreves en særlig regulering som det vil være vanskelig å utforme dersom den ikke kan knyttes til enkelte utvalgte organisasjonsformer.⁶¹ Dette er bakgrunnen for at advokatvirksomhet som hovedregel bare kan organiseres som enkeltmannsforetak som innehas av en advokat, eller som selskap etter reglene for advokatselskaper. Enkeltmannsforetak krever ingen ytterligere regulering utover forbeholdet om at foretaket skal innehas av en advokat.⁶²

Av dl. § 231 annet ledd fremgår at i selskaper som driver advokatvirksomhet, kan bare personer som utøver en vesentlig del av sin yrkesaktivitet i selskapets tjeneste, eie andeler eller inneha verv som styremedlem eller varamedlem til styret.

Etter forarbeidene, må begrunnelsen for slik regulering av eierforhold søkes i ønsket om å opprettholde en selvstendig advokatstand som ikke står i avhengighetsforhold til andre enn klientene.⁶³

En som utøver all sin yrkesaktivitet i selskapets tjeneste, oppfyller kravet om å utøve «en vesentlig del» i selskapets tjeneste selv om yrkesaktiviteten er beskjedent. En som utøver en aktivitet i selskapet som overstiger en halv, normal stilling, oppfyller også kriteriet selv om vedkommende utviser en omfattende aktivitet utenom selskapet. Mer problematisk blir det når innsatsen i selskapets tjeneste er mer beskjedent samtidig som aktiviteten utenfor selskapet er tilsvarende mer omfattende.

I grensetilfeller må det blant annet legges vekt på hensynet bak eierreguleringen. Er aktiviteten utenfor selskapet av en slik art at det setter selskapets uavhengighet i fare, skal det

⁶¹ Ot.prp.nr.7 (1990-1991) s. 77

⁶² Ot.prp.nr.7 (1990-1991) s. 77

⁶³ Ot.prp.nr.7 (1990-1991) s. 60

mindre til for å anse den for å være for omfattende til at «en vesentlig del» utøves i selskapets tjeneste.⁶⁴

Dersom eksterne aktører skulle tillates å ha eierskap over et advokatfirma uten å i vesentlig grad være tilknyttet yrkesaktiviteten i selskapet, ville det være fare for at fortjeneste vil være deres fremste mål. Slike eiere eller medeiere ville ha stor innflytelse over virksomheten, og deres tilknytning til selskapet som et rent investeringsobjekt ville kunne legge press på advokater om effektivitet og inntjening som går på bekostning av klientenes interesser. Følgelig ville dette true advokatenes og advokatstandens uavhengige stilling. Det samme gjelder for styremedlemmer, da disse har stor innflytelse på avgjørelser vedrørende selskapets virksomhet.

Selskapet kan i tillegg til advokatvirksomhet bare drive virksomhet som har naturlig tilknytning til advokatvirksomheten, jf. dl. § 231 fjerde ledd.

Denne bestemmelsen er ment å sikre selskapets uavhengighet av fremmede kapitalinteresser, men også uavhengighet av egne økonomiske interesser i andre virksomheter, som er av betydning for å unngå interessekonflikter og habilitetsproblemer og for publikums tillit til advokater.⁶⁵

Bruken av den bestemte formen «advokatvirksomheten», tilsier at tilleggsvirksomheten ikke behøver å ha naturlig tilknytning til advokatvirksomhet generelt, men må ha naturlig tilknytning til det *aktuelle selskaps* advokatvirksomhet. Advokatselskaper kan dermed tilknytte seg ulike tilleggsvirksomheter, slik at selskapet selv kan dekke et større faglig spekter. Denne åpningen bidrar til at det enkelte advokatselskap kan vokse og utvikles, samtidig som begrensningene som følger av bestemmelsen ivaretar selskapets uavhengighet.

«Naturlig tilknytning» vil etter dette være virksomhet som har sammenheng med, eller støtter opp om den advokatvirksomhet som selskapet driver. Eksempel på dette kan være dersom et selskapsrettslig firma ofte har som oppdrag å utforme kompliserte kontrakter for klienter på et bestemt næringsområde. Selskapet vil da kunne ha interesse av å tilknytte seg fagpersoner med lang erfaring på vedkommende område, for råd og bistand ved kontraktsutformingen.

⁶⁴ Ot.prp.nr.7 (1990-1991) s. 78

⁶⁵ Ot.prp.nr.7 (1990-1991) s. 68

Av dl. § 232 følger at selskaper som driver advokatvirksomhet, skal utpeke en bestemt av selskapets advokater som ansvarlig for det enkelte oppdrag under advokatvirksomheten eller forskjellige bestemte advokater som ansvarlige for bestemte deler av oppdraget.

Et selskap som driver advokatvirksomhet, kan påta seg oppdrag som sådant. Av hensyn til klienten, som burde vite hvem han skal forholde seg til, og for å sikre god utførelse av oppdraget, er det imidlertid viktig at det er en eller flere bestemte advokater som har det overordnede ansvar for det enkelte oppdrag. At det er en eller flere ansvarlige advokater har også betydning for det personlige erstatningsansvar som kan oppstå i forbindelse med utførelse av et oppdrag. For uavhengighetsprinsippets vedkommende, har bestemmelsen betydning i den forstand at kravet om uavhengighet på det faglige plan, samt krav om at advokaten ikke skal ha tilknytning til klient, motpart eller oppdraget som er egnet til å svekke hans uavhengige stilling, fordrer at det er klart hvem som er bundet av disse reglene i den enkelte sak.

Etter dl. § 232 siste punktum, kan selskapet ikke instruere den utpekte advokaten om den faglige utførelsen av oppdraget. Dette «instruksjonsforbudet» tar sikte på å ivareta advokatens faglige uavhengighet i sine råd og handlinger for klienten, og er omtalt under avsnitt 4.5.3 i denne avhandlingen.

Av dl. § 233 fremgår de forskjellige unntak, utvidelser og presiseringer av reglene i §§ 231 og 232.

4.4.4 Problemstilling: Rettshjepsforsikringer og uavhengighet

At advokatens uavhengige stilling er en nødvendig forutsetning for ivaretagelsen av klientens interesser fremgår av en rekke bestemmelser i RGA og domstolloven. Likevel finnes det per i dag ordninger hvor organiseringen av virksomheten som tilbyr advokatbistand, utvilsomt må så tvil om advokatens uavhengighet.

Eksempel på slik virksomhet er forsikringsselskap som dekker kundens behov for rettslig bistand ved hjelp av egne ansatte advokater.

Rettshjepsforsikringer er regulert av forskrift om rettshjepsforsikring, som har hjemmel i lov av 16. juni 1989 om forsikringsavtaler, og er jf. forskrift om rettshjepsforsikring 4. desember 1992 nr. 904 § 1, en forsikring som består i, mot betaling av en premie, å bære kostnadene ved rettergang og yte andre tjenester som er direkte knyttet til forsikringsdekningen.

Problemet her, er at advokaten, gjennom sin tilknytning til arbeidsgiver, har motstridende interesser fra sine klienter. Forsikringselskapet har interesse av å begrense ressursene som brukes, noe som kan gi advokatene insentiv til å begrense tidsbruken og motvirke at det blir prosess av en sak. Klienten, på sin side, forventer å motta advokattjenester på lik linje med annen uavhengig advokatbistand, herunder en forutsetning om at hans interesser blir ivaretatt på best mulig måte.

Problemstillingen er ikke ny. HELP Forsikring AS (heretter HELP) har for eksempel tilbudt slik forsikring i rundt et tiår, og det har ikke vært uten innsigelser. Blant annet har Etikktutvalgets tidligere leder, Helge Tveit tidligere gått ut og kritisert HELP for sin virksomhet, og har i forbindelse med dette uttalt at Help advokaters virksomhet klart er i strid med regelverket.⁶⁶ Videre mente han at det var betenkelig at «Advokatforeningen passivt sitter og ser på at vi har som medlemmer advokater som ikke forstår dette». Det er påpekt også av andre advokater at disse forsikringene er i strid med grunnleggende advokatetikk, og utgjør en fare for kundenes rettssikkerhet.⁶⁷

Tilsynsrådet har vært i tvil om virksomheten til HELP er i samsvar med domstollovens krav til organisering av advokatvirksomhet, og har i den forbindelse bedt om en tolkningsuttalelse fra lovavdelingen, hvor rekkevidden av domstollovens regler om organisering av advokatvirksomhet vurderes.⁶⁸ Lovavdelingen ser her ut til å legge til grunn at Help omfattes av unntakene i dl. § 218 femte ledd, som gir unntak fra utgangspunktet om lovlig organisering av advokatvirksomhet etter dl. § 231 for å drive såkalt «integrert rettshjelp». Slik rettshjelp kan ytes av enhver i den utstrekning rettshjelpen er nødvendig for å yte god og fullstendig hjelp i annen virksomhet. Det har imidlertid blitt påpekt at vilkåret etter dl. § 218 femteledd om at den som tilbyr slik rettshjelp driver «annen virksomhet» ikke er oppfylt, da HELP-advokatene ikke driver «annen virksomhet» som rettshjelpen er nødvendig for.⁶⁹ Videre er grensene for når advokaten yter vanlig rettshjelp og når han yter «integrert rettshjelp» av betydning, da advokaten kun er bundet av RGA når han yter alminnelig rettshjelp.⁷⁰ Grensen

⁶⁶ <http://www.advokatbladet.no/2013/05/grondal-co-help/>

⁶⁷ Se bl.a. <http://www.nettavisen.no/na24/--du-betaler-de-gjr-minst-mulig/3560710.html>

⁶⁸ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/-218-og-233---rekkevidden-av-domstollove/id746064/>

⁶⁹ Brev fra advokat Bengt Waldow til Tilsynsrådet, avsnitt 4

⁷⁰ Brev fra advokat Bengt Waldow til Tilsynsrådet, avsnitt 7, jf. OSL-083-2016(utdrag tilgjengelig via <https://www.dropbox.com/s/lnanmfgh43rt0ll/20160531%20Ymse%20om%20HELP%20Forsikring%20AS%20-%20Tilsynsr%C3%A5det.pdf?dl=0>)

for at det foreligger alminnelig rettshjelp, vil jf. lovavdelingen være krysset der advokaten som er ansatt i rettshjelpsforsikringsselskapet opptrer som kundens advokat overfor en motpart, herunder i rettergang.⁷¹ Vurderingene her er sammensatte, og det er i denne avhandlingen kun meningen å påpeke problemet, ikke å utføre en fullstendig utredning av det.

Videre er alle advokater som driver advokatvirksomhet i kraft av sin bevilling, bundet av uavhengighetsbestemmelsene i RGA. Advokater er dermed selv ansvarlig for å utøve sin virksomhet i samsvar med disse.

Advokaten plikter etter RGA punkt 2.1.1 å ivareta sin klients interesser uten hensyn til egne eller andres interesser, herunder økonomiske interesser. Når en advokat som er ansatt i et forsikringsselskap, yter juridisk bistand til kunden på vegne av selskapet, og på selskapets regning, byr dette på problemer.

Spørsmålet er i sin forenklete form; kan man, som ansatt i et forsikringsselskap, bistå klienter, som advokat, uten å komme i konflikt med uavhengighetsprinsippet i RGA? Svaret her må åpenbart være «nei»; i alle fall der hvor man er utenfor grensene av «integre rettshjelp» jf. drøftelsen over.

At ordningen per i dag godtas, kan likevel forøkes å forklares.

For det første, har klienten selv ofte liten forutsetning til selv å ettergå kvaliteten av jobben advokaten gjør, hvilket medfører at eventuelle feil sjeldent blir klagd inn. Som uprofesjonell aktør, har klienten heller ingen forutsetning for å tenke gjennom organiseringen av slik virksomhet, og dermed heller ingen insentiver til å tvile på advokatens motiver. På grunnlag av manglende kritikk mot ordningen fra klientene selv, og at de aktuelle advokatene dermed ikke klages inn for disiplinærorganene, har disiplinærmyndighetene ikke måttet gripe inn overfor virksomheten.

For det andre, har vi i dag et tilsyns- og disiplinærssystem hvor oppgaver lett faller mellom to stoler. I innledningen ble det nevnt at systemet har en komplisert struktur som motvirker en effektiv håndheving av bestemmelsene i RGA. Dette behandles nærmere under punkt 5.2. Når

⁷¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/-218-og-233---rekkevidden-av-domstollove/id746064/>

ingen av tilsyns- eller disiplinærorganene føler at det er deres kall å gripe inn overfor slik praksis, er det lett å fraskrive seg ansvaret for å sørge for en endelig avklaring.

Videre er regler om organisering av advokatvirksomhet et av temaene som tas opp av Advokatlovutvalget, og hvor det kan skje en nær forestående endring. Dette kan også være en av grunnene til at man enn så lenge har omgått problemstillingen.

4.5 Faglig uavhengighet i råd og handlinger

4.5.1 Press utenfra

Av uvedkommende hensyn som advokaten etter RGA punkt 2.1.1 ikke må la seg påvirke av i sine råd og handlinger, nevnes blant annet press utenfra.

«Utenfra», omfatter etter Advokatforeningens merknader til bestemmelsen også press fra klienten.⁷² Under punkt 4.2 i denne avhandlingen var vi inne på nødvendigheten av at advokaten står fritt i forhold til klienten, og at han ikke må la seg pushe av denne i sin faglige utføring av oppdraget. Det gjøres ellers i merknadene til bestemmelsen ingen oppregning av hvem som omfattes av begrepet «utenfra», men i lys av advokatens personlige ansvar etter RGA punkt 3.1.2 annet punktum for å utføre de oppgaver han påtar seg, er det naturlig å legge til grunn at advokaten heller ikke skal la seg påvirke av press fra kollega, arbeidsgiver, eller hvilken som helst annen.

Uavhengighetsprinsippet innebærer altså at advokaten skal kunne representere og rådggi klienten ut ifra hva advokaten selv finner faglig forsvarlig, og uten å måtte ta hensyn til andre i sin faglige vurdering.⁷³

4.5.2 Påvirkning fra kollega

For de tilfelle som gjelder press fra kollega, slår RGA punkt 5.5 fast at en advokat ikke må reise spørsmål om ansvar for en kollega, for derved å søke å influere på hans forsvarlige ivaretagelse av en klients tarv. Hensikten med bestemmelsen er å fastslå at en advokat ikke skal prøve å påvirke en annen advokats rådgivning ved å true med eller vise til det personlige

⁷² Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 2.1.1, punkt 5

⁷³ NOU 2015:3 s. 106

ansvar som advokaten har.⁷⁴ Regelen er med dette ment å bidra til å sikre at advokatens uavhengighet.

Det er først dersom trusselen skjer i den hensikt å påvirke advokatens ivaretagelse av sine klienters interesse, at de etiske reglers punkt 5.5 vil få anvendelse jf. praksis fra Disiplinærnemnden.⁷⁵ Hvis hensikten med trusselen er en annen, for eksempel å fortelle advokaten om eventuelle følger av et råd eller en handling, uten at det medfører press på advokaten om å endre sine råd eller handlinger overfor klienten, foreligger det dermed ingen overtredelse av RGA punkt 5.5. Videre er det bare i de tilfeller hvor man forsøker å påvirke kollegaens «forsvarlige ivaretagelse» av klientens interesser at punkt 5.5 kan påberopes.⁷⁶ Derfor kommer RGA punkt 5.5 ikke til anvendelse dersom spørsmål om ansvar reises for en kollega, for derved å søke å influere advokatens råd og handling overfor klienten, hvis de råd og handlinger som søkes å influeres *ikke* kan sies å innebære en «forsvarlig ivaretagelse» av klientens tarv. Et veldig dårlig råd fra advokat til klient, kan med andre ord av en kollega søkes å influeres ved å reise spørsmål om ansvar.

4.5.3 Instruksjonsforbudet for arbeidsgiver

For de tilfelle som gjelder press fra arbeidsgiver, verner det såkalte «instruksjonsforbudet» i dl. § 232 om advokatens faglige uavhengighet.

Av domstolloven § 232 første ledd fjerde punktum fremgår at et selskap ikke kan instruere advokaten som er utpekt som ansvarlig for et oppdrag, om den faglige utførelsen av oppdraget.

Om denne bestemmelsen fremgår av forarbeidene at den presiserer den utpekte advokatens selvstendige faglige ansvar for utførelsen av oppdraget, og at det for å sikre advokatvirksomhetens uavhengighet er viktig at selskapet selv med sine organer (daglig leder, styre eller generalforsamling) ikke kan instruere i faglige spørsmål.⁷⁷

⁷⁴ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 5.5, punkt 2

⁷⁵ Se bl.a. ADA-1998-D17 og ADA-1997-D99

⁷⁶ Regler for god advokatskikk, kommentarutgaven, merknader til punkt 5.5, punkt 5

⁷⁷ Ot.prp.nr.7 (1990-1991) s. 81

Denne bestemmelsen er viktig som ledd i å ivareta advokatens uavhengighet, da press eller instruksjoner fra arbeidsgiver spesielt, er vanskelig å motstå. Dette fordi advokaten er underordnet sin arbeidsgiver, og det ofte sitter langt inne å gå imot sine overordnede.

Et eksempel på tilfelle hvor advokatens uavhengighet spesielt kan bli satt på prøve, er når en advokat er ansatt hos et firma for å drive juridisk rådgivning eller opptre på vegne av firmaet ved tvister. Advokaten vil da ha firmaet både som sin arbeidsgiver og som sin klient. RGA kommer til anvendelse også overfor disse såkalte *in-house-advokatene*, og uavhengighetsprinsippet i punkt 2.1.1 her representerer en beskyttelse for slike advokater ved å begrense arbeidsgiverens styringsrett overfor advokatens virke. Instruksjonsforbudet i dl. § 232 gir ytterligere vern for advokatens faglige uavhengighet. Problemet i slike ansettelsesforhold er at det kan være vanskelig for en ansatt advokat å påberope seg disse reglene overfor arbeidsgiveren, dersom arbeidsgiver overtrer grensene for lovlig påvirkning av advokatens faglige utførelse av jobben. Dersom advokaten skal kunne gjøre en god jobb for arbeidsgiver, er det ofte nødvendig å gjøre ting på en annen måte enn hva arbeidsgiver selv ønsker, og advokaten må da stå fritt til å ta selvstendige faglige avgjørelser uten å frykte for arbeidsforholdet sitt.

5 Er uavhengighetsprinsippet godt nok ivaretatt gjennom gjeldende rett?

5.1 Den rettslige reguleringen av uavhengighetsprinsippet

Bortsett fra reglene i domstolloven om organisering av virksomhet, og enkelte andre lovbestemmelser som advokater kan omfattes av (for eksempel i revisorloven og eiendomsmeglingsloven), er uavhengighetsprinsippet for advokater regulert gjennom bestemmelser i forskrift (RGA).

Spørsmålet om uavhengighetsprinsippet er godt nok ivaretatt gjennom den rettslige reguleringen, er todelt. For det første; Er det tilstrekkelig for ivaretagelsen av uavhengighetsprinsippet å regulere advokaters uavhengighet stort sett kun gjennom forskriftsbestemmelser? For det andre; Er de aktuelle bestemmelsene utformet på en tilfredsstillende måte, slik at de ivaretar alle aspektene ved uavhengighetsprinsippet?

Som nevnt under avsnittet om rettskildebildet under avsnitt 1.4, er det visse ulemper ved at bestemmelsene er gitt ved forskrift. Forskriftsbestemmelser er av lavere trinnhøyde enn

bestemmelser i formell lov, hvilket imidlertid rent praktisk kun får betydning i motstridstilfeller. Psykologisk sett, er det likevel grunn til å tro at bestemmelser gitt ved forskrift, av den enkelte kan anses «mindre viktig» enn bestemmelser i formell lov. Dette følger også av at kompetansen til å gi reglene er delegert fra øverste lovgivende myndighet. En lovfesting av uavhengighetsprinsippet, som foreslått av advokatlovutvalget, vil dermed kunne sende positive signaler angående viktigheten av prinsippet. Dette både overfor advokatene, som plikter å utøve sin virksomhet i tråd med dette, og overfor klientene og allmenheten, som trenger å ha tillitt til at advokatene i sine oppdrag for klienter opptrer uavhengig av egne- og uvedkommende interesser.

Når det gjelder bestemmelsene om uavhengighet i RGA, slik de fremstår i dag, er de ganske vidtfavnende. Det overordnede prinsipp er nedfelt under bestemmelsen om advokatens oppgave i punkt 1.2 om at advokaten innenfor lovens ramme og etter beste evne plikter å ivareta sine klienters interesser, uten tanke på personlig fordel eller risiko, politisk oppfatning, rase, religion eller utenforliggende hensyn. Bruken av uttrykket «utenforliggende hensyn», tilsier at rammene for prinsippet er vide, og ment å fange opp de tilfeller som ikke er nærmere redegjort for gjennom de andre bestemmelsene. Det samme gjelder for bruken av «uvedkommende hensyn» i hovedbestemmelsen i RGA punkt 2.1.1. De enkelte bestemmelsene er ellers utformet slik at de er dels presiserende, og dels åpne, gjennom formuleringer som åpner for skjønnsmessige vurderinger. Ved regelgivning på et slikt område som profesjonsetikk, er dette en god måte å gjøre det på, da det ikke er behov for- eller mulighet til å detaljregulere forholdene. Uavhengighetsprinsippet er først og fremst begrunnet i hensynet til klienten, og det er dermed av rettssikkerhetshensyn på sin plass at bestemmelsene er åpne nok til å fange opp tilfeller som ellers måtte kunne falle utenfor. Videre ble det innledningsvis påpekt at advokatbransjen stadig er i endring, og reglenes dynamiske karakter sørger dermed for at de ikke må revideres altfor ofte.

Som nevnt i tidligere eksempler, vil det likevel være tilfeller hvor reglenes skjønnsmessige utforming også fører til at det ikke foreligger klare nok retningslinjer for hvordan advokatene må innrette seg. Da det foreligger utkast til ny advokatlov, er det interessant å se hen til om denne vil løse de aktuelle problemene for fremtiden.

For tilfeller som nevnt under avsnitt 4.2.4 om advokaten som styremedlem, har utvalget i sitt lovutkast inntatt en bestemmelse som nedlegger forbud mot at en advokat som tar del i et selskaps ledelse også utfører advokatoppdrag for selskapet. Dersom loven vedtas slik, er dette

problemet dermed avhjulpet. Om tilfeller hvor et advokatfirma har én klient som utgjør store deler av firmaets omsetning, jf. avhandlingens avsnitt 4.2.5, uttaler utvalget at det ideelt sett burde være et krav om advokater ikke skal kunne ha oppdrag fra kun én eller få klienter, men at det er en del vektige innvendinger mot å stille et generelt krav om sammensatt portefølje, som skal gjelde for alle advokatvirksomheter uansett størrelse og geografisk plassering, samt at det kan virke konkurransebegrensende og hindre nyetableringer.⁷⁸ Problemstillingen under avsnitt 4.3.4 om resultatbasert salær, åpner den nye advokatloven for at det fortsatt skal være adgang til, uten forslag til nærmere regulering enn det som følger av salærbestemmelsene i dag. Når det gjelder uavhengighetsproblematikken i tilknytning til rettshjelpsforsikringer, jf. avsnitt 4.4.4 i avhandlingen, vil den nye advokatloven, dersom vedtatt, føre til store endringer når det gjelder hvem som kan yte rettshjelp, og hvordan. Uten å gå nærmere inn på dette, er inntrykket gjennom disse bestemmelsene at advokater ansatt av forsikringselskap fortsatt vil kunne yte rettshjelp til selskapets kunder, men at de er avskåret fra å benytte seg av advokattittelen.

5.2 Tilsyns- og disiplinærsystemet

For å sikre ivaretagelsen av uavhengighetsprinsippet, er eksistensen av et tilfredsstillende tilsyns- og disiplinærsystem en nødvendighet. Dersom brudd på etiske regler som uavhengighetsprinsippet ikke fanges opp og sanksjoneres, har disse reglene i realiteten kun funksjon som veiledende retningslinjer for profesjonen, og svak betydning for ivaretagelsen av den enkelte klients rettssikkerhet. Uavhengighetsprinsippet, som fremfor alt er begrunnet i hensynet til klienten, samt i hensynet til en forsvarlig og tillitsvekkende rettsprosess, må derfor håndheves på en måte som er betryggende både for den enkelte klient, og for samfunnet generelt.

Grensene for denne avhandlingen gir ikke rom for å redegjøre for hele dette systemet. Etter gjennomgang av strukturen til dette systemet, er det imidlertid ikke uforsvarlig å påstå at den er noe komplisert. Tilsyns- og disiplinærsystemet består av Advokatforeningens regionale disiplinærutvalg, Disiplinærnemnden, Tilsynsrådet for advokatvirksomhet og Advokatbevillingsnemnden. Mellom disse er det stor grad av overlappende oppgaver og

⁷⁸ NOU 2015:3 s. 110

kompetanse, noe som unektelig må forvanske prosessen med å effektivt håndheve det advokatetiske regelverk.

I Advokatforeningens årstale fra 2011 uttales det at advokater har problemer med å skille organene fra hverandre, og at både Advokatforeningen og de ansatte i Tilsynsrådet daglig opplever at advokater henvender seg feil.⁷⁹ Advokatlovutvalget betegner også systemet som unødvendig komplisert, med for mange aktører, uklar kompetansedeling, og til dels mangelfull kommunikasjon mellom dem.⁸⁰

At systemet er vanskelig å forstå for dem som skal benytte seg av det, fører til tungvinte prosesser og unødvendig lang saksbehandlingstid. Den uklare kompetansedelingen kan også føre til at oppgaver som ikke klart hører til hverken her eller der, eller hører til flere steder, blir liggende. Dette medfører en risiko for at brudd på reglene om advokaters uavhengighet ikke håndheves godt nok.

Visse problemstillinger, som for eksempel ordningen med rettshjelpsforsikringer nevnt under avsnitt 4.4.4, viser at det er behov for at tilsyns- og disiplinærmyndighetene tar bedre grep for å sikre advokatenes uavhengige stilling.

Tilsyns- og disiplinærsystemet slik det fremstår i dag, bidrar dermed ikke i tilstrekkelig grad til å sikre ivaretagelsen av uavhengighetsprinsippet.

Advokaters uavhengighet sikres videre ikke kun gjennom å pålegge og håndheve regler som begrenser deres tilknytning, til for eksempel klient, motpart, arbeidsgiver og oppdrag. Det er også viktig at de institusjonelle rammene rundt virksomheten fremmer advokatenes uavhengighet. Det er derfor av betydning hvordan tilsyns- og disiplinærsystemet er organisert. Dersom disse organene har for sterk tilknytning til den utøvende myndighet, vil advokatstanden ikke være tilstrekkelig uavhengig.

⁷⁹ Advokatforeningens årstale 2011, s. 8

⁸⁰ NOU 2015:3 s. 330

Medlemmene av Disiplinærnemnden, Advokatbevillingsnemnden og Tilsynsrådets styre oppnevnes av Justis- og beredskapsdepartementet.⁸¹ Advokatmedlemmene er i mindretall i alle de tre organene.

Offentlige tilsyns- og disiplinærorganer som avgjør disiplinærsaker og bevillingssaker, anses i andre land med samme rettstradisjon som oss, ikke å gi tilstrekkelig uavhengighet av statsmakten.⁸² Advokater representerer ofte borgerne i konflikt med, eller på annen måte i motsetningsforhold til, myndighetene. Dette er for eksempel tilfellet i straffesaker og forvaltningstvister. Situasjonen er dermed at advokatene føres tilsyn med- og disiplineres av den samme som advokatene ofte står på motsatt side av under rettslige konflikter. Hvis en advokat for eksempel opptrer uakseptabelt i en sak mot staten, er det staten, som er part i saken, som ilegger disiplinærreaksjonen.⁸³ Dette er problematisk i forbindelse med uavhengighetsprinsippet fordi advokaten må stå fritt til å forsvare sin klients interesser, uten frykt for represalier fra myndighetene. Det må også fremstå utad slik at dette er tilfelle, for å sikre allmenhetens tillitt til advokatstanden.

Selv om man i et land som Norge sjeldent frykter maktmisbruk fra myndighetene, fremstår dagens ordning uheldig. Den er også organisert stikk i strid med maktfordelingsprinsippet, som vår rettsstat ellers er bygd opp etter. De institusjonelle rammene rundt tilsyns- og disiplinærsystemet fremmer dermed ikke advokatenes uavhengighet.

Advokatlovutvalget foreslår i sin utredning en ordning som både formelt og reelt skal være uavhengig av det offentlige. Modellen deres innebærer at alle advokater er automatisk tilsluttet en organisasjon («Advokatsamfunnet») som fører tilsyn med advokatvirksomhet og utøver disiplinærmyndighet overfor advokater. Det vil videre være en ekstern kontroll med Advokatsamfunnet gjennom adgangen til å bringe saker inn for en advokatnemnd, hvor advokatene skal være i mindretall.⁸⁴ På denne måten sikres både uavhengigheten av det offentlige, og uavhengighet fra advokatstanden, slik at systemet ikke fremstår slik at advokatene fører tilsyn med- og disiplinere seg selv. Uten å gå nærmere inn på de foreslåtte

⁸¹ Jf. dl. §§ 225, 226 og 227 oppnevner Kongen disse. Kompetansen delegert til Justis- og beredskapsdepartementet ved kgl.res.

⁸² NOU 2015:3 s. 330

⁸³ NOU 2015:3 s. 330

⁸⁴ NOU 2015:3 s. 342

ordninger, kan det bemerkes at utvalget utviser god hensyntagen til advokatenes uavhengighet gjennom alle ledd i sine vurderinger.

5.3 Sanksjonsmulighetene og sanksjonsbruken ved brudd

Etter RGA punkt 1.1 er brudd på reglene om god advokatskikk grunnlag for disiplinære følger for advokaten.

Sanksjonsmulighetene for brudd på reglene om god advokatskikk, reguleres av domstolloven § 227 jf. advokatforskriften § 5-7.

Etter dl. § 227 tredje ledd annet og tredje punktum, meddeles en advokat som har opptrådt i strid med god advokatskikk eller for øvrig i strid med denne eller annen lov, en irettesettelse eller kritikk. I alvorlige tilfeller kan vedkommende meddeles en advarsel.

Advokatbevillingsnemnden kan kalle tilbake en advokatbevilling, jf. dl. § 230. Dette regnes imidlertid ikke som en disiplinærsanksjon, men kan treffes som vedtak mot en advokat blant annet dersom han gjør seg skyldig i forhold som gjør vedkommende uskikket eller uverdigg til å drive advokatvirksomhet, eller som gjør at vedkommende mister den tillit som er nødvendig i yrket.

Advarsel er den mest alvorlige disiplinærsanksjonen, og gjelder for grove eller gjentatte overtredelser. Irettesettelse er en mildere sanksjon enn advarsel, og kritikk er den mildeste disiplinærsanksjon.

Sanksjonssystemet vi har i dag fremstår som utydelig, ved at de ulike sanksjonene er vanskelig å skille fra hverandre. Det virker også overflødig å ha tre ulike verbale sanksjonsformer, hvor det i praksis har liten betydning for den som sanksjoneres hvilken sanksjonsform som blir gitt, så lenge overtredelsen ikke er så grov at den kan føre til tap av bevilling. Advokatlovutvalget understreker også dette i sin utredning.⁸⁵ De påpeker blant annet at betegnelsene, «irettesettelse» og «kritikk» er uklare, da det ikke sier seg selv hvilken av de to reaksjonene som er mest alvorlig, og videre at det kan stilles spørsmål ved om dagens

⁸⁵ NOU 2015:3 s. 363

disiplinærreaksjoner gir tilstrekkelig følbare virkninger for den enkelte advokat ved alvorlige overtredelser.⁸⁶

Utvalget mener dagens reaksjoner kan reduseres til én reaksjon som gis betegnelsen «disiplinær kritikk», samtidig som at det innføres et overtredelsesgebyr som kan gis i tillegg til disiplinær kritikk ved mer alvorlige regelbrudd.⁸⁷ Overtredelsesgebyr, som foreslått av advokatlovutvalget, vil kunne ha en større preventiv virkning overfor advokatene ved å styrke etterlevelsen av det etiske regelverk, da det er en mer følbare reaksjon. I tillegg kan det bidra til å styrke advokatstandens anseelse utad, ved at det tydeliggjøres at brudd på det advokatetiske regelverk får følbare følger for den aktuelle advokaten.

Advokatforeningen har på sine nettsider statistikk over innkomne og behandlede klager i disiplinærutvalgene og disiplinærnemnden, herunder benyttet sanksjonsform i de ulike sakene. Her fremgår imidlertid ikke hva de ulike sakene går ut på, slik at det ikke foreligger statistikk på antall klager som gjelder kravet til uavhengighet, og dermed heller ikke hvilke sanksjonsformer som ble benyttet. Ved henvendelse til Advokatforeningen, kunne dette heller ikke fremskaffes, da de ikke har systemer for å skille ut beslutninger knyttet til enkelte bestemmelser i RGA.⁸⁸ Da kun «sentrale avgjørelser» fra disiplinærutvalgene og Disiplinærnemnden publiseres på lovdata, er det vanskelig å få et inntrykk av dette.

Av statistikk over behandlede klager som gjelder brudd på bestemmelsene i RGA generelt, fremgår at kritikk idømmes i et klart overveiende flertall av sakene der det konstateres brudd, irettesettelse idømmes langt sjeldnere, mens advarsel gis veldig sjeldent. Statistikk fra Disiplinærnemnden og disiplinærutvalgene fra årene 2011- 2015 viser at kritikk idømmes i 30- 49 % av sakene som realitetsbehandles, mens irettesettelse idømmes i 1- 8 % av tilfellene, og advarsel idømmes i 1- 7 % av tilfellene.⁸⁹

Dette betyr at norske advokater jevnt over begår svært milde brudd på reglene om god advokatskikk, slik at denne statistikken er berettiget, eller så sanksjoneres ikke bruddene strengt nok. Det er vanskelig å si noe om dette uten å utførlig analysere kildematerialet.

⁸⁶ NOU 2015:3 s. 363

⁸⁷ NOU 2015:3 s. 363

⁸⁸ Egen korrespondanse per e-post med Den Norske Advokatforening

⁸⁹ Statistikk fra Disiplinærnemnden og disiplinærutvalgene årene 2011-2015

Advokatlovutvalget mener det kan være grunn til å stille spørsmål om hvorvidt kritikk benyttes i større grad enn forutsatt, og irettesettelse i mindre grad.⁹⁰

Av de få saker om brudd på uavhengighetsprinsippet jf. bestemmelsene i RGA punkt 2.1.1 som er tilgjengelige via Lovdata, gir Disiplinærnemnden advarsel i flesteparten av disse. Dette kan for det første komme av at det kun er «sentrale avgjørelser» som publiseres, og for det andre av at Disiplinærnemnden er ankeinstans for disiplinærutvalgenes avgjørelser. Det er uansett vanskelig å gjøre seg opp en mening om sanksjonsbruken ut ifra dette.

Med bakgrunn i sanksjonsmulighetene, samt den faktiske sanksjonsbruken, er det ikke klart at sanksjonssystemet vi har i dag sikrer en god nok håndhevelse av uavhengighetsprinsippet. Videre er det urovekkende at advokater selv vanskelig må kunne orientere seg om grensene for uavhengighetsprinsippet, samt trusselbildet av sanksjonene gjennom praksis fra disiplinærorganene.

5.4 Fokus og bevissthet på uavhengighetsproblematikk i advokatbransjen

For å få advokatbevilling, må man gjennom det obligatoriske advokatkurset, som arrangeres av Juristenes utdanningscenter på oppdrag fra Justisdepartementet. Et av de tre overordnede emner her er kjennskap og bevissthet til de etiske retningslinjer for advokatvirksomhet. Herunder gjennomgås tema som etiske regler og drift av advokatvirksomhet, som omfatter blant annet forholdet til klienten.⁹¹ I løpet av kurset skal det i tillegg gjennomføres et nettkurs i etikk. Kjennskap til uavhengighetsprinsippet, som et av de overordnede yrkesetiske prinsipper som gjelder for advokatvirksomhet, samt problemstillinger tilknyttet dette, er dermed del av kravet for å få bevilling som advokat. Dette er positivt, da man som ny i advokatbransjen nok ikke har klart for seg hvilke etiske problemstillinger man kan møte gjennom virksomheten.

Videre er medlemmer av Advokatforeningen pålagt å gjennomføre 80 timer etterutdanning i løpet av en femårsperiode, hvorav minst fem av timene skal være advokatetikk. Av disse kan problemstillinger i forbindelse med advokaters uavhengighet være en større eller mindre del, alt ettersom hvilke kurs og foredrag man deltar på. Det er vanskelig å vurdere hvorvidt dette

⁹⁰ NOU 2015:3 s. 326

⁹¹ <https://www.jus.no/andre-fagtilbud/advokatkurset/>

er tilstrekkelig, da det er mange andre aspekter ved advokatvirksomhet som er viktig for å ivareta klientenes interesser, og som også inngår som del av denne etterutdanningen.

Som nevnt tidligere, under avhandlingens avsnitt 4.2.5, kan et tiltak for å sikre advokaters uavhengighet, samt deres fokus og bevissthet rundt dette, være at advokatselskaper har interne regler rundt dette.

Det er ikke pålegg for norske advokatselskap å ha interne retningslinjer som går på advokatenes eller firmaets uavhengighet, i form av hvor stor andel av firmaets samlede omsetning én enkelt klient kan representere, eller hvor stor del av en enkelt advokats samlede omsetning som kan relateres til én klient.

Det generelle inntrykket er at veldig få av Norges største advokatfirma har interne regelverk som angir slike begrensninger.⁹² Advokatfirma som oppgir at de ikke har slikt internt regelverk, opplyser gjerne at firmaet aldri har stått overfor problemer med konsentrasjonsrisiko og påfølgende spørsmål knyttet til uavhengighet, da de ikke har noen dominerende klienter for firmaet. Noen firma medgir at enkeltpartnere kan ha klienter som kan representere en betydelig del av hans produksjon, men at det da i de fleste saker er knyttet til tidsbestemte rammeavtaler.⁹³ Ett firma meddeler at de har strenge regler vedrørende uavhengighetsvurdering, og at dette håndteres sentralt via en egen gruppe som må godkjenne etablering av oppdrag før noe kan gjøres.

Flere av de største advokatfirmaene er for øvrig del av et større konsern, som også leverer andre tjenester. Advokatfirma som er tilsluttet et revisjonsselskap for eksempel, er i den grad de leverer advokattjenester til klienter som også er revisjonsklienter, bundet av revisorlovgivning som begrenser både hvilke advokattjenester de kan levere, og hvor mye.⁹⁴

Det er vanskelig å slå fast at firma burde være pålagt å utforme slike interne regler, da det verken fremgår gjennom rettspraksis, juridisk teori eller media at det er et utbredt problem med klienter som utgjør en for stor del av et firmas omsetning, med påfølgende problemer knyttet til uavhengighet. Det spørres også om det ikke hadde vært mer praktisk i så tilfelle med

⁹² Jf. egen korrespondanse med 7 ulike firma

⁹³ Egen korrespondanse med advokatfirma

⁹⁴ Egen korrespondanse med advokatfirma

lov om revisjon og revisorer 15. januar 1999 nr. 2 § 4- 6

forskrift om revisjon og revisorer av 25. juni 1999 nr. 712 § 4-4 siste ledd

en generell regel i RGA eller kommende advokatlov, som får automatisk anvendelse for alle advokater og firma. Uansett om slike regler innføres, bør ledelsen i store firmaer, hvor kravene til inntjening er høye, søke å unngå at noen enkelt advokat får sitt inntjeningsgrunnlag knyttet til et for lite antall klienter.⁹⁵

Det kan for øvrig, både med hensyn til behovet for økt fokus på uavhengighet i advokatbransjen generelt, og behovet for internt regelverk hos det enkelte firma, bemerkes at en eventuell lovfesting av uavhengighetsprinsippet muligens i seg selv vil kunne føre til økt fokus og bevissthet rundt problemstillinger knyttet til uavhengighet.

Videre mener advokatlovutvalget at det er ønskelig å utvide tilsynsaktiviteten, til også å omfatte råd og «kollegial veiledning» til advokatene. Slik veiledning kan blant annet dreie seg om økt bevissthet rundt advokatetikken.⁹⁶ Dersom dette blir tilfelle, vil også det kunne bidra til økt bevissthet rundt uavhengighetsproblematikk.

⁹⁵ Sogn, s. 180

⁹⁶ NOU 2015:3 s. 331

Litteraturliste

Litteratur:

- Eckhoff, Torstein, *Rettskildelære*, 5. utgave ved Jan E. Helgesen, Universitetsforlaget 2001
- Fanebust, Hall, Lie, Myhrer m.fl., *Juss og etikk*, Universitetsforlaget 2005
- Sunde, Jørn Øyrehagen, *Speculum legale- rettsspegele*, Fagbokforlaget 2005

Artikler/foredrag:

- Espeli, Harald, «Den norske advokatbransjens kommersielle hamskifte 1975-2010», Det nordiske historikermøtet, Tromsø 11–14 august 2011 (bygger i hovedsak på Espeli, Næss, og Rinde 2008) <http://www.arbeidsarven.net/nylib/espeli.pdf>
- Sogn, Petter Chr., «Etikk i advokatfabrikk: Endringer i advokatbransjen; nye etiske grensedragninger», *Juss og etikk*, 2005, s. 171-201
- <http://www.advokatbladet.no/2013/05/grondal-co-help/>

Lover og forskrifter:

- Lov om domstolene av 13. august 1915 nr. 5 (domstoloven)
- Lov om revisjon og revisorer 15. januar 1999 nr. 2
- Lov om finansavtaler og finansoppdrag av 25. juni 1999 nr. 46 (finansavtaleloven)
- Lov om eiendomsmegling av 29. juni 2007 nr. 73
- Forskrift til domstoloven kapittel 11 av 20. desember 1996 nr. 1161 (advokatforskriften)
- Forskrift om rettshjelpsforsikring av 4. desember 1992 nr. 904
- Forskrift om revisjon og revisorer av 25. juni 1999 nr. 712 (revisorforskriften)

Forarbeider:

- NOU 2002:18 Rett til rett - En vurdering av konkurranseforholdene i markedet for juridiske tjenester
- NOU 2003:19 Makt og demokrati

- NOU 2015:3 Advokaten i samfunnet - Lov om advokater og andre som yter rettslig bistand
- Innst.O.nr.45 (1999-2000)
- Ot.prp.nr.7 (1990-1991)
- Regler for god advokatskikk med kommentarer
<https://www.advokatforeningen.no/advokatetikk/god-advokatskikk/kommentarutgaven/>

Høringsuttalelser til NOU 2015:3:

- Advokatforeningen: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---advokatlovutvalgets-utredning-nou-2015-3-advokaten-i-samfunnet2/id2411841/?uid=870a3a64-34f4-4bb1-8e8b-c6e50ad8f6cc>
- Finanstilsynet: <https://www.regjeringen.no/contentassets/7d036dc04e064a72b21bef38401a66c8/finansstilsynet.pdf>
- Disiplinærnemnden: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---advokatlovutvalgets-utredning-nou-2015-3-advokaten-i-samfunnet2/id2411841/?uid=bdba9c70-0d71-4993-851e-99d4f03b5006>

Rettspraksis/nemndspraksis:

- Rt.2000 s.15
- ADA-2001-D3
- ADA-1998-D17
- ADA-1997-D99
- ADA-2013-D137
- ADA-2013-D138
- ADA-2013-D140
- LB-2015-173405

Internasjonal rett:

- CCBE *Code of Conduct*, norsk versjon:
http://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/DEONTOLOGY/DEON_CoC/NO_DEON_CoC.pdf
- FNs *Basic Principles on the Role of Lawyers*:
<https://www.un.org/ruleoflaw/files/UNBasicPrinciplesontheRoleofLawyers.pdf>

Annet:

- Advokatforeningen: <https://www.advokatforeningen.no/om/org/om-oss/>
- Advokatkurset: <https://www.jus.no/andre-fagtilbud/advokatkurset/>
- Advokatforeningens årstale 2011:
https://www.advokatforeningen.no/PageFiles/2245/Advokatforeningens_arstale_3_2011.pdf
- Statistikk over innkomne og behandlede klager i disiplinærutvalgene og disiplinærnemnden: <https://www.advokatforeningen.no/advokatetikk/disiplinar--og-tilsynssystemet/statistikk-i-disiplinarsystemet/>
- <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/-218-og-233---rekkevidden-av-domstollove/id746064/>
- <http://www.nettavisen.no/na24/--du-betaler-de-gjr-minst-mulig/3560710.html>
- <https://advokatwaldow.com/2016/05/31/ymse-om-help-forsikring-as/>
- OSL-083-2016(utdrag tilgjengelig via
<https://www.dropbox.com/s/lnanmfgh43rt0ll/20160531%20Ymse%20om%20HELP%20Forsikring%20AS%20-%20Tilsynsr%C3%A5det.pdf?dl=0>)
- Egen korrespondanse med advokatfirmaene Thommessen, Schjødt, Pricewaterhouse Coopers, Haavind, Ernst & Young, Kluge og Deloitte.

